

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

кафедра економічних та фінансово-правових дисциплін

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС З ДИСЦИПЛІНИ
“ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОГО
АНАЛІЗУ”

Затверджено
на засіданні кафедри протокол №_1__
від «_31_»_серпня_2012__р.

КИЇВ 2012

Укладачі:

- кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри економічних та фінансово-правових дисциплін **Тігова Т.М.**;
- кандидат економічних наук, доцент кафедри економічних та фінансово-правових дисциплін **Селіверстова Л.С.**;
- кандидат економічних наук, ст.викладач кафедри економічних та фінансово-правових дисциплін **Процюк Т.Б.**

Рецензенти:

- кандидат економічних наук, доцент кафедри економіко-правових дисциплін НАВС **Острроверх Л.Л.**;
- кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, обліку та аудиту Київського національного університету технології та дизайну **Гавриленко Т.В.**

Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу» затверджений на засіданні кафедри економічних та фінансово-правових дисциплін 31 серпня 2012 р. протокол № __1__ та на засіданні Методичної секції НАВС від _____2012р. протокол № _____.

ЗМІСТ

1. Анотація навчальної дисципліни зі структурно-логічною схемою (міждисциплінарними зв'язками)
2. Пояснювальна записка до навчальної дисципліни
3. Навчальна програма навчальної дисципліни “Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу”
4. Тематичний план
5. Робоча навчальна програма навчальної дисципліни “Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу”
6. Плани-конспекти лекційних занять
7. Плани семінарських занять
8. Плани практичних занять
9. Завдання для самостійної роботи
10. Методичні вказівки (рекомендації) для викладачів і курсантів (студентів, слухачів) з підготовки до семінарських занять
11. Навчально – методичні матеріали для поточного, проміжного контролю та перелік питань підсумкового контролю
12. Рекомендована література

1.Анотація навчальної дисципліни зі структурно-логічною схемою (міждисциплінарними зв'язками)

Актуальність дисципліни «Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу» визначається об'єктивними вимогами фундаментальних законів розвитку ринкових відносин, які направлені на реалізацію ефективної поведінки всіх господарюючих суб'єктів в економічному середовищі країни. Ефективність передбачає раціональне використання всіх наявних ресурсів та досягнення основної мети господарюючих суб'єктів – максимізації прибутку. Реалізація поставлених завдань можлива лише за умов всеохоплюючого контролю та обліку економічних та фінансових результатів : рентабельності, платоспроможності, ліквідності тощо. Достовірна аналітична інформація про фінансово-господарську діяльність підприємств об'єктивна необхідність. Облік – мова бізнесу. Таким чином дисципліна «Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу» надає можливість студентам , в рамках затвердженого переліку дисциплін, оволодіти основами знань про бухгалтерський облік, познайомитись з формами фінансової (бухгалтерської) звітності, навчитися прийомам фінансового аналізу і в майбутньому застосувати набуті знання в практиці ведення господарських справ, захисту інтересів підприємців та забезпечення рівноправності між усіма учасниками господарської діяльності

Метою навчального курсу є :

- надати студентам основи знань та категорійного апарату з теорії фінансів, фінансового аналізу підприємств та бухгалтерського обліку;
- ознайомити студентів з нормативними матеріалами , що регулюють роботу підприємств в галузі їх фінансової діяльності та бухгалтерського обліку;
- надати студентам знання з основ аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства: навчити оцінювати виконання фінансового плану і фінансового стану підприємства; визначати вплив різних факторів на фінансові показники та платоспроможність підприємства; оцінити фінансову дисципліну; взаємовідносини з банками та державними фінансовими органами, дебіторсько-кредиторську заборгованість;
- надати навички роботи та аналізу бухгалтерської (фінансової) звітності: бухгалтерського балансу (форма № 1), звіту про фінансові результати та їх використання (форма № 2), даних бухгалтерського обліку та поточних матеріалів фінансового відділу;
- ознайомити студентів з міжнародними, міжурядовими стандартами бухгалтерського обліку та законодавством України в цій галузі;
- ознайомити студентів з методами та прийомами фінансового аналізу;
- розвинути початкові навички ведення бухгалтерської звітності, оформлення та обробки первинних бухгалтерських документів та реєстрів;
- надати інформацію про про склад , структуру майна сучасного підприємства та джерел його формування.

Предметом курсу є: аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств, її матеріального забезпечення, склад господарських засобів та джерел їх утворення, доходи і витрати підприємства, методичні прийоми ведення бухгалтерського обліку.

Структурно кожна тема навчально-методичного комплексу дисципліни містить перелік питань для підготовки до семінарських та практичних занять, тематику рефератів та доповідей по даній темі, методичні вказівки, визначення ключових категорій, а також завдання для самостійної роботи студента над проблемними питаннями теми.

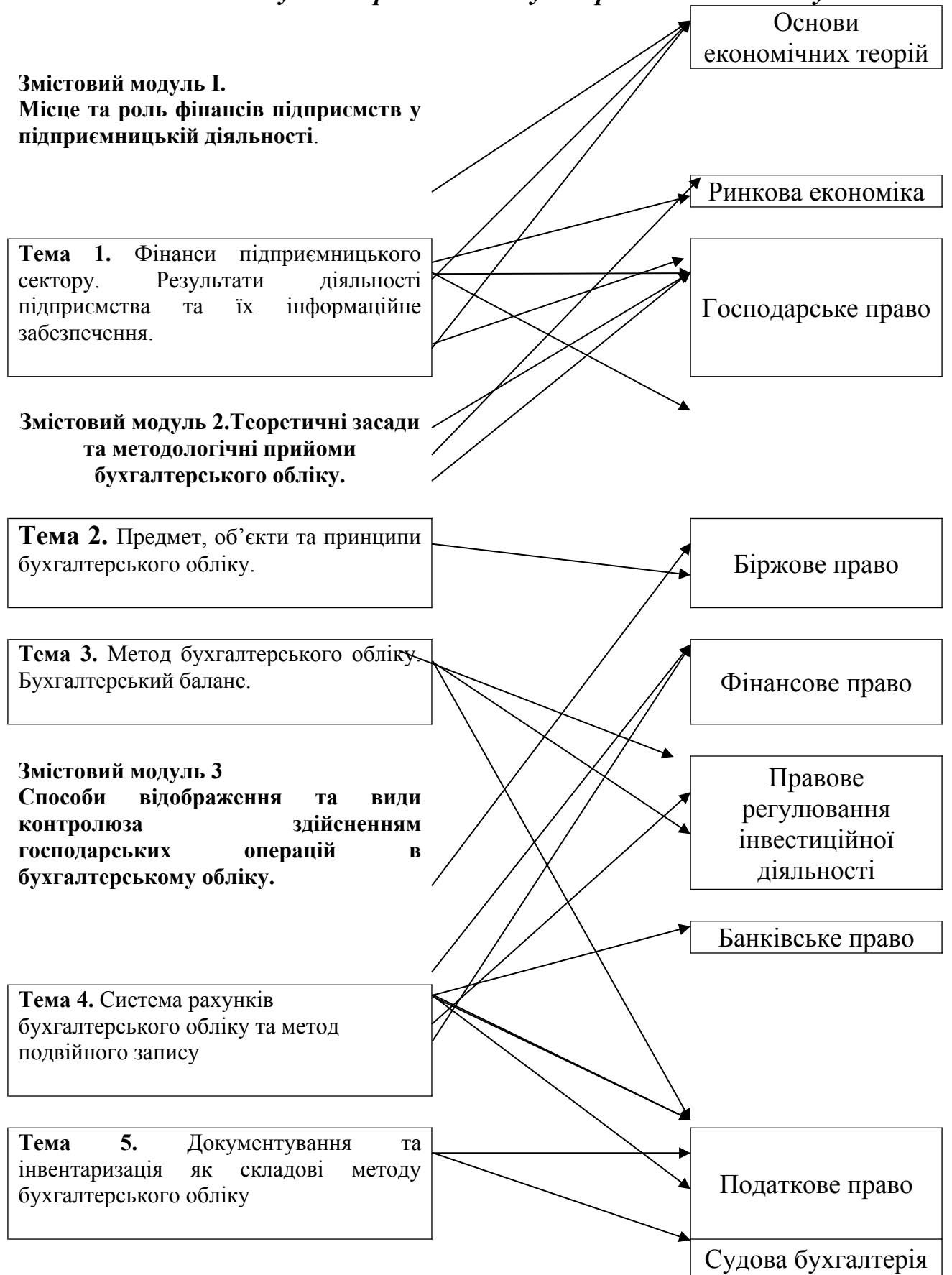
В результаті вивчення дисципліни «Основи фінансів та бухгалтерського обліку» студент повинен мати базові знання з :

- теорії фінансів;
- фінансового аналізу;
- документування господарських операцій;
- форм фінансової (бухгалтерської звітності);
- ведення бухгалтерських рахунків;
- техніки ведення бухгалтерського обліку.

Крім того студент має орієнтуватися в нормативно-правовому полі , що регламентує фінансово-господарську діяльність підприємства в сучасних умовах України.

Форма підсумкового контролю – залік.

СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА З ДИСЦИПЛІНИ
“Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу”

Пояснювальна записка

2. Пояснювальна записка до навчальної дисципліни.

Зміни, що відбулися в економіці України за роки незалежності, вимагають нових підходів до управління підприємством, як основною ланкою економіки. Забезпечення ефективної роботи підприємств передбачає оптимальне використання усіх наявних у нього ресурсів, особливо фінансових. Фінансовий стан підприємств, результати його діяльності важливі не лише з точки зору самого підприємства, але і з точки зору держави. Формування державних фінансів прямо залежить від ефективної роботи всього підприємницького сектору. Останнє можливо лише за умов відлагодженої системи обліку та контролю.

Функціонування підприємств в ринкових умовах посилює роль економічних, юридичних законів та фінансових категорій. Це вимагає ґрунтовніших економічних знань, і якісно нового аналітичного розуміння діючих процесів і умов господарювання в рамках окресленого державою правового поля.

Дисципліна «Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу» вводить студента в практику діяльності підприємств в умовах конкуренції, надає знання про особливості управління підприємством в ринковій економіці, взаємовідносин підприємств різного спрямування діяльності, що діють в національному та світовому економічному середовищі, а також розуміння значення для їх успішної діяльності таких понять як фінанси, фінансовий аналіз, фінансові ресурси, активи, пасиви, прибуток, витрати, рентабельність та інші фінансово-економічні категорії.

Навчальна дисципліна «Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу» знайомить студента з основами фінансового аналізу, який базується на публічній фінансовій (бухгалтерській) звітності підприємства і являє собою процес пізнання суті фінансового механізму його функціонування. Інформація про фінансовий стан підприємства важлива для прийняття дійсно ефективних рішень її користувачами, як внутрішніми так і зовнішніми. Знання прийомів та методів фінансового аналізу діяльності підприємств на сьогодні неможливо переоцінити і є необхідним для підготовки правознавців усіх галузей права, особливо підприємницького.

Вивчення визначеної дисципліни покликано, в першу чергу, підготувати студента до сприйняття в подальшому таких дисциплін, як «Фінансове право», «Податкове право», «Судова бухгалтерія». З огляду на це, деякі питання курсу розглянуто більш загально, наприклад, державні фінанси, бюджет, а деяким відводиться більше аудиторного часу. Так, основне місце в тематиці дисципліни займають питання сутності фінансів підприємств, змісту та

організації фінансової діяльності підприємств, аналізу їх фінансового стану, форм бухгалтерської (фінансової) звітності, методичним прийомам бухгалтерського обліку.

Вивчення курсу включає в себе такі форми занять, як лекції, семінарські заняття, практичні заняття та самостійну роботу.

Розроблений навчально-методичний комплекс відображає сутність бухгалтерського обліку та фінансового аналізу як наукової дисципліни, що дає можливість студентам вивчити основи змісту і організації господарсько – фінансової діяльності підприємств її документування і головне, оволодіти навичками «читання» бухгалтерських документів» та робити відповідні висновки про стан виробничої та фінансової їх діяльності, оцінити перспективи діяльності підприємств в конкретному економічному середовищі.

При розробці навчально-методичного комплексу автори враховували концепцію комплексного вивчення суспільних наук, яка запроваджена у вищих навчальних закладах системи МВС України та в багатьох навчальних закладах країни.

Серед основних понять, які вивчаються у запропонованому курсі, значна увага приділяється наступним: “фінанси”, “фінансова система”, “фінансовий аналіз”, “господарський облік”, “бухгалтерський облік”, “метод бухгалтерського обліку”, “прибуток”, “витрати”, “рентабельність”, “платоспроможність”, “ форми бухгалтерської звітності”, “бухгалтерський баланс” та іншим.

Внутрішня організація та побудова курсу «Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу» визначається метою та відповідає завданням його вивчення. Структурно дисципліна складається з трьох змістових модулів, які об’єднують п’ять тем.

Логічна послідовність вивчення дисципліни полягає в тому, що спочатку виробляється загальне уявлення про неї як наукову та навчальну дисципліну, а саме її виникнення та становлення, специфіку предмета і методологію, а потім розкриваються та детально аналізуються основні прийоми методу бухгалтерського обліку та фінансового аналізу.

**Структурно-логічна схема викладання навчальної дисципліни
“Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу”**

Змістовий модуль I. Місце та роль фінансів підприємств у підприємницькій діяльності	
Т. 1 Фінанси підприємницького сектору. Результати діяльності підприємства та їх інформаційне забезпечення.	
Змістовий модуль II. Теоретичні засади та методичні прийоми бухгалтерського обліку	
Т. 2 Предмет, об'єкти та принципи бухгалтерського обліку.	Т. 3 Метод бухгалтерського обліку. Бухгалтерський баланс.
Змістовий модуль III. Способи відображення та види контролю за здійсненням господарських операцій в бухгалтерському обліку	
Т. 4 Система рахунків бухгалтерського обліку та метод подвійного запису.	Т. 5 Документування та інвентаризація як складові методу бухгалтерського обліку.

3. Навчальна програма навчальної дисципліни

“ ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ”

Навчальна програма визначає місце навчальної дисципліни у системі підготовки фахівця, вимоги до сформованості їх компетенцій та зміст освіти для фахівців певного освітньо-кваліфікаційного рівня з нормативної навчальної дисципліни “ «Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу”.

Згідно з освітньо-професійною програмою, “Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу” є нормативною навчальною дисципліною, яка вивчається протягом одного семестру. Загальний бюджет часу відповідно до ECTS становить 3 кредити, що дорівнює 108 годинам. Структурно навчальна дисципліна складається із 3 змістових модулів, рівень засвоєння яких визначається за результатами поточного та підсумкового модульних тестових контролів.

РЕКОМЕНДОВАНИЙ РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ

Курс 1	Характеристика дисципліни
Кількість залікових кредитів, відповідних ECTS Модулів: 3 Змістовних модулів: 3 Загальна кількість годин: 108	Рік підготовки: 1 Семестр: 1 Лекції: 10 Семінарські заняття: 10 Практичні заняття :16 Індивідуальна робота: 6 Самостійна робота: 66 Вид контролю: залік

Основні професійні компетенції

Засвоївши дисципліну «Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу», студенти повинні володіти сукупністю загальноєкономічних знань з питань підприємництва та підприємницької діяльності. Мати навички «читання» бухгалтерської (фінансової) звітності та вміння їх використовувати в юридичній практиці.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу» студенти повинні мати наступні головні загальноекономічні та професійні компетенції.

1. Вивчити:

- основні положення і вимоги Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»;
- принципи ведення бухгалтерського обліку в Україні;
- склад актів, пасивів і зміст господарських процесів;
- елементи методу бухгалтерського обліку та їх взаємозв'язок;
- методологію обліку основних господарських процесів підприємства;
- прийоми фінансового аналізу.

2. Набути навичок:

- складання фінансової звітності, включно податкової;
- складання кореспондеских рахунків за фактами проведення господарських операцій, використовуючи План рахунків бухгалтерського обліку;
- складання бухгалтерського балансу підприємства;
- підрахунку основних показників фінансово-господарської діяльності підприємства;
- дати оцінку діяльності підприємства на основі «читання» фінансової звітності;
- дати правову оцінку складання фінансової звітності, у відповідності до вимог Закону та Положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу»

ПРОГРАМА КУРСУ

Змістовий модуль I. Місце та роль фінансів підприємств у підприємницькій діяльності

ТЕМА 1. ФІНАНСИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕКТОРУ. РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Зміст поняття «фінанси» як економічної, юридичної та історичної категорії. Фінансові ресурси. Особливості сучасного руху товарних та грошових потоків. Поняття заощадження, інвестиції. Фінансова система. Сфери та ланки фінансової системи.

Фінанси господарюючих суб'єктів, джерела їх формування. Фінансовий аналіз. Особливості фінансового аналізу. Методи та прийоми фінансового

аналізу. Фінансова звітність. Інформаційне забезпечення фінансового стану підприємств. Показники фінансового стану підприємства. Поняття доходів і видатків підприємства їх склад та аналітична оцінка. Поняття платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Поняття ліквідності активів та ліквідності підприємства. Показники ліквідності та платоспроможності підприємства. Виробничі фонди (капітал), їх види. Прибуток підприємства, його види, розрахунок та призначення. Поняття собівартості. Система показників ефективності (рентабельності) підприємства.

Змістовий модуль II. Теоретичні засади та методичні прийоми бухгалтерського обліку.

ТЕМА 2. ПРЕДМЕТ, ОБ'ЄКТИ ТА ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Визначення обліку. Види обліку. Користувачі облікової інформації (зовнішні, внутрішні). Міжнародні та міжурядові організації і стандарти бухгалтерського обліку. Ознаки облікової інформації. Вимірники обліку: натуральні, трудові, грошові (вартісні). Завдання бухгалтерського обліку. Реформування бухгалтерського обліку. Правове забезпечення ведення бухгалтерського обліку в Україні. Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» № 996 – ХІУ від 16 липня 1999 року(зі змінами і доповненнями). Організація та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.

Предмет та об'єкти бухгалтерського обліку. Принципи бухгалтерського обліку. Класифікація господарських засобів за їх складом і використанням. Класифікація джерел формування господарських засобів підприємства.

ТЕМА 3. МЕТОД БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС

Поняття методу бухгалтерського обліку. Методичні прийоми бухгалтерського обліку. Бухгалтерський баланс як форма фінансової звітності підприємств (установ, організація) Форма № 1. Види балансу. Побудова бухгалтерського балансу: актив та пасив бухгалтерського балансу. Характеристика розділів активу та пасиву бухгалтерського балансу. Основна властивість бухгалтерського балансу. Валюта балансу. Вплив господарських операцій підприємства на зміни в його бухгалтерському балансі.

Змістовий модуль III. Способи відображення та види контролю за здійсненням господарських операцій в бухгалтерському обліку.

ТЕМА 4. СИСТЕМА РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА МЕТОД ПОДВІЙНОГО ЗАПISУ

Поняття бухгалтерських рахунків, їхня будова. Початкове та кінцеве сальдо рахунку. Дебетовий та кредитовий оборот. Активні, пасивні та активно-пасивні рахунки. Класифікація рахунків за економічним змістом, призначенням і структурою. Рахунки синтетичного й аналітичного обліку. Метод подвійного запису. Просте та складне бухгалтерське проведення. План рахунків бухгалтерського обліку. Види і форми облікових реєстрів: бухгалтерські книги, картки. Способи виправлення помилок в облікових реєстрах: коректурний, додаткових записів, «червоного сторно».

ТЕМА 5. ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВІ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Документування як спосіб первинного відображення об'єктів бухгалтерського обліку. Поняття документ і бухгалтерський документ. Класифікація бухгалтерських документів: за місцем складання, за призначенням, за порядком складання, за способом оформлення операцій, за змістом. Вимоги щодо змісту й оформлення бухгалтерських документів. Реквізити первинних документів та бухгалтерських документів. Бухгалтерське оброблення первинних документів та їх збереження.

Поняття інвентаризації майна і коштів підприємства, порядок її проведення і відображення у бухгалтерському обліку. Види інвентаризації.

Оцінювання та калькуляція – прийоми методу бухгалтерського обліку.

**4. Тематичний план на поточний навчальний рік дисципліни
«Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу»**

№ з/п	Назва розділів і тем	Всього кількість годин	Лекції	Семинарські заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Місце та роль фінансів підприємств у підприємницькій діяльності							
1.	<i>Тема 1.</i> Фінанси підприємницького сектору. Результати діяльності підприємства та їх інформаційне забезпечення.	20	2	2	4+	10	2
<i>Всього годин по змістовому модулю 1</i>		20	2	2	4	10	2
Змістовий модуль 2. Теоретичні засади та методичні прийоми бухгалтерського обліку							
2.	<i>Тема 2.</i> Предмет, об'єкти та принципи бухгалтерського обліку.	20	2	2	2	14	
3.	<i>Тема 3.</i> Метод бухгалтерського обліку. Бухгалтерський баланс.	26	2	2	4+	16	2
<i>Всього годин по змістовому модулю 2.</i>		46	4	4	6	30	2
Змістовий модуль 3. Способи відображення та види контролю за здійсненням господарських операцій в бухгалтерському обліку							
4.	<i>Тема 4.</i> Система рахунків бухгалтерського обліку та метод подвійного запису.	22	2	2	4	14	-
5.	<i>Тема 5.</i> Документування та інвентаризація як складові методу бухгалтерського обліку.	20	2	2	2+	12	2

	<i>Всього</i> годин по змістовому модулю 3.	42	4	4	6	26	2
	<i>ВСЬОГО годин по дисципліні:</i>	108	10	10	16	66	6

Форма підсумкового контролю – залік

5.Робоча навчальна програма навчальної дисципліни “ Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу”

Робоча програма навчальної дисципліни “ «Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу” укладається кафедрою економічних та фінансово-правових дисциплін для користування науково-педагогічними працівниками і містить загальний опис дисципліни, прогнозовані цілі та результати навчання, засоби діагностики (критерії, методи і шкалу оцінювання); перелік методичного й інформаційного забезпечення.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

- дати студентам основи знань та категорійного апарату з теорії фінансів, фінансового аналізу підприємств та бухгалтерського обліку;
- ознайомити студентів з нормативними матеріалами , що регулюють роботу підприємств в галузі їх фінансової діяльності та бухгалтерського обліку;
- надати студентам знання з основ аналізу фінансово - господарської діяльності підприємства: навчити оцінювати виконання фінансового плану і фінансовий стан підприємства; визначати вплив різних факторів на фінансові показники та платоспроможність підприємства; оцінити фінансову дисципліну; взаємовідносини з банками та державними фінансовими органами, дебіторську та кредиторську заборгованість;
- надати навички розуміння фінансової (бухгалтерської) звітності: бухгалтерського балансу (форма № 1), звіту про фінансові результати (форма № 2), звіту про власний капітал, звіту про рух грошових коштів та первинних документів бухгалтерського обліку;
- ознайомити студентів з міжнародними, міжурядовими стандартами бухгалтерського обліку та законодавством України в цій галузі;
- ознайомити студентів з методами та прийомами фінансового аналізу;
- розвинути початкові навички ведення бухгалтерської звітності, оформлення та обробки первинних бухгалтерських документів та реєстрів;
- надати інформацію про склад, структуру майна сучасного підприємства та джерел його формування.

ПЕРЕЛІК ТЕМ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Рекомендуються наступні теми семінарських занять:

ТЕМА 1. ФІНАНСИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕКТОРУ. РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ТЕМА 2. ПРЕДМЕТ, ОБ’ЄКТИ ТА ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

ТЕМА 3. МЕТОД БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС

ТЕМА 4. СИСТЕМА РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА МЕТОД ПОДВІЙНОГО ЗАПISУ

ТЕМА 5. ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВІ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

ПЕРЕЛІК ТЕМ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. ФІНАНСИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕКТОРУ. РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ТЕМА 2. ПРЕДМЕТ, ОБ'ЄКТИ ТА ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

ТЕМА 3. МЕТОД БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС

ТЕМА 4. СИСТЕМА РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА МЕТОД ПОДВІЙНОГО ЗАПISУ

ТЕМА 5. ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВІ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

САМОСТІЙНА РОБОТА

Вимоги до організації самостійної роботи студентів та структура навчальних завдань визначаються робочими навчальними програмами дисципліни.

Основними завданнями самостійної роботи студентів є підготовка і виконання поточних семінарських занять, а також самостійне вивчення окремих тем під керівництвом викладача.

Інформаційно-методичним забезпеченням самостійної роботи студентів слугує перелік питань для самостійної підготовки, що передбачені планами семінарських занять, а також список літератури до теми.

Загальною методичною вимогою вивчення дисципліни «основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу» є вироблення особистісно-практичного відношення студентів до дисципліни та її значення у економічному житті суспільства, а також осмислення навчальної і наукової літератури з предмету. Основною рекомендацією із самостійного одержання і поглиблення знань з дисципліни може слугувати опрацювання та осмислення рекомендованої літератури, насамперед законів положень (стандартів) бухгалтерського обліку з метою оволодіння прийомами бухгалтерського обліку та фінансового аналізу.

Результативними прийомами вивчення дисципліни є обов'язкове виконання практичних завдань та робота над альбомами бухгалтерських проводок. Вивчення кореспонденції рахунків дозволить студенту вірно оцінювати зміст господарських операцій та діяльності підприємства в цілому..

З метою поглиблення вивчення дисципліни «Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу» та набуття навичок і вмінь самостійного аналізу та обґрунтування висновків у процесі вивчення дисципліни, студенти готують наукові повідомлення, структурно-логічні схеми, виконують реферат, тема якого враховує специфіку курсу. До кожної з проблем курсу пропонуються теми для підготовки рефератів. Реферат має засвідчити, що слухач самостійно опрацював обрану проблему.

Самостійна та індивідуальна робота слухачів покликана сприяти досягненню мети, яка поставлена перед курсом. Приступаючи до самостійної роботи, студент має усвідомити мету курсу та ті завдання, які стоять перед ним.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи спрямовані на закріплення навчального матеріалу. Їх виконання передбачає засвоєння основного змісту тем курсу. Разом з тим, виконання таких завдань потребує творчого підходу з боку слухача, вміння самому ставити додаткові питання та давати на них відповіді, оцінювати результати власної роботи та порівнювати їх з іншими, застосовуючи загальнокультурні та професійні компетенції для аналізу типових і нестандартних ситуацій.

ОЦІНКА ЯКОСТІ ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу”

Контроль за засвоєнням знань з дисципліни здійснюється декількома способами: застосовуються різні форми опитування (усне, письмове), написання контрольних робіт, рефератів, доповідей на семінарські заняття, а також систематичне проведення модульного контролю, складання заліку.

При виставленні оцінок враховуються, насамперед, знання, розуміння й уміння аналізувати конкретні ідеї, а не особисте відношення до них тих, хто відповідає.

Методологія вивчення дисципліни і оцінювання знань студентів заснована на індивідуально-диференційованому навчанні.

Для оцінки якості засвоєння студентами навчального матеріалу під час аудиторних занять і в процесі самостійної роботи, передбачено поточний та підсумковий контроль успішності, який здійснюється шляхом опитування, написання контрольних та практичних робіт на семінарських заняттях, виконання реферативних завдань, модульних контрольних робіт і складання заліку.

УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ.

Всі види занять навчальної дисципліни “Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу” повинні проводитися в навчальних аудиторіях з використанням відповідних дидактичних і технічних засобів навчання.

При проведенні семінарських занять створюється інтерактивне середовище, яке сприятиме розвитку у студентів творчого мислення, уміння

вирішувати практичні завдання за допомогою прийнятих в Україні Положень (стандартів) бухгалтерського обліку , Плану рахунків та інших законодавчих актів. Майбутні правознавці мають бути націлені навикористання отриманих знань в практичній діяльності в галузі господарського права.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ

Тігова Т.М. професор кафедри економічних та фінансово-правових дисциплін, кандидат економічних наук, доцент.

Селіверстова Л.С. кандидат економічних наук, ст. викладач кафедри економічних та фінансово-правових дисциплін.

Процюк Т.Б. кандидат економічних наук, викладач кафедри економічних та фінансово-правових дисциплін.

Програма схвалена на засіданні кафедри економічних та фінансово-правових дисциплін (протокол № 1 від «31» серпня 2012 року).

Рекомендовано методичною радою Національної академії внутрішніх справ (протокол № __ від «__» _____ 2012 року).

6. Плани-конспекти лекційних занять

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кафедра економічних та фінансово-правових дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри економічних
та фінансово-правових дисциплін

С.М.Безрутченко

“ ___ ” _____ 2012 року

ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ

ТЕМА №1 . ФІНАНСИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕКТОРУ. РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

З навчальної дисципліни: “Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу”

Категорія слухачів: студенти 2 курсу ННІ права та психології

Навчальна мета: ознайомити студентів з теоретичними основами та категоріальним апаратом бухгалтерського обліку та фінансового аналізу, її об’єктом, предметом, методами; вивчення і вирішення питань, пов’язаних з використанням комплексу економіко-правових знань з теорії фінансів та бухгалтерського обліку , а також оволодіння навиками користування фінансовою звітністю та використання таких навиків у правозастосовній практиці;

Виховна мета: формувати стійку життєву позицію, патріотичну самосвідомість навчанців. Інформація з даної теми є дійовим інструментом в оволодінні знаннями з метою використання їх в юридичній практиці.

Розвивальна мета: озброєння знаннями з теорії та практики фінансів та бухгалтерського обліку, аналіз форм фінансової звітності та їх практичне використання. Знання фінансової діяльності та основних прийомів ведення бухгалтерського обліку відіграє важливу роль у роботі сучасного правника,

незалежно від сфери його професійних інтересів, а особливо в напрямі господарського права;

сприяти підвищенню рівня світоглядної і економічної культури студентів у зв'язку з тим, що розвиток ринкових відносин в Україні неможливий без теоретичних та практичних навичок ефективного господарювання та ведення справ суб'єктів підприємницької діяльності в юридичній практиці майбутніх випускників юристів-правознавців.

Завдання:

1. Розгляд питань, пов'язаних з використанням комплексу економіко-правових знань щодо теорії і практики фінансово-господарської діяльності підприємств та ведення бухгалтерського обліку у правозастосовній практиці;

2. Вивчення поняття і функцій фінансів, прийомів ведення фінансового аналізу, оцінки результативності діяльності підприємств, основних методів і прийомів ведення бухгалтерського обліку та складання бухгалтерської (фінансової) звітності.

Навчальний час: 2 години

Навчальне обладнання, ТЗН: мультимедійний проектор, комп'ютер.

Наочні засоби: малюнки та схеми, мультимедійні презентації.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: Основи економічної теорії, логіка, етика та естетика, історія вчень про державу та право, теорія держави та права, адміністративне право, конституційне право, міжнародне право.

Забезпечувані дисципліни: ринкова економіка, судова бухгалтерія, фінансове право, господарське право.

План лекції (навчальні питання):

Вступ

1. Фінанси підприємницького сектору. Фінансові ресурси та їх структура.

2. Результати господарсько – фінансової діяльності підприємства. Доходи і видатки підприємств: види, склад, порядок використання.

3. Основи аналізу фінансово – господарської діяльності підприємств. Методи та прийоми фінансового аналізу.

4. Оцінка фінансового стану підприємств. Показники фінансового стану підприємства та їх розрахунок.

Висновки

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99. № 996- XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст.365

2. Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник.- К.: Видавництво НІОС, 2000.

3. Загородній А.Г., Партин Г.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – Л.: ЛБІ НБУ, 2003.

4. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2004. – 377 с.

5. Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377 с.

6. Селіверстова Л.С., Скрипник О.В. Фінансовий аналіз: Навчально методичний посібник// «Видавництво «Центр учбової літератури»», 2012. – 274 с.

7. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 268 с.

Періодичні видання.

1. Газета «Все про бухгалтерський облік» 2012 р.

2. Журнал «Бухгалтер» № 1-10 2012 р. Газета «Баланс» 2012р.

Інтернет-ресурси

1. www.ac-rada.gov.ua - Офіційний сайт Рахункової палати України.

2. www.kmu.gov.ua - Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.

3. www.mfu.gov.ua - Офіційний сайт Міністерства фінансів України.

4. www.nbu.gov.ua - Офіційний сайт Національного банку України.

5. www.pravoznavec.com.ua - Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".

6. www.rada.gov.ua - Офіційний сайт Верховної Ради України.

7. www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog.htm - Каталог корпоративної колекції перекладів нормативно-правових актів зарубіжних країн (за бібліотечно-бібліографічним класифікатором).

8. www.sta.gov.ua - Офіційний сайт Державної податкової служби України.

9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

ВСТУП

Питання 1. Фінанси підприємницького сектору. Фінансові ресурси та їх структура.

Питання 2. Результати господарсько – фінансової діяльності підприємства. Доходи і видатки підприємств: види, склад, порядок використання.

Питання 3. Основи аналізу фінансово – господарської діяльності підприємств. Методи та прийоми фінансового аналізу.

Питання 4. Оцінка фінансового стану підприємств. Показники фінансового стану підприємства та їх розрахунок.

Висновки

Укладач:

Професор кафедри економічних та фінансово правових дисциплін,
кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра економічних та фінансово-правових дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри економічних
та фінансово-правових дисциплін

_____ С.М.Безрутченко

“ ___ ” _____ 2012 року

ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ
ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ

ТЕМА №2. ПРЕДМЕТ, ОБ’ЄКТИ ТА ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

З навчальної дисципліни: “Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу”

Категорія слухачів: студенти 2 курсу ННІ права та психології

Навчальна мета: ознайомити студентів з теоретичними основами та категоріальним апаратом бухгалтерського обліку та фінансового аналізу, її об’єктом, предметом, методами; вивчення і вирішення питань, пов’язаних з використанням комплексу економіко-правових знань з теорії фінансів та бухгалтерського обліку, а також оволодіння навиками користування фінансовою звітністю та використання таких навиків у правозастосовній практиці;

Виховна мета: формувати стійку життєву позицію, патріотичну самосвідомість навчанців. Інформація з даної теми є дійовим інструментом в оволодінні знаннями з метою використання їх в юридичній практиці.

Розвивальна мета: озброєння знаннями з теорії та практики фінансів та бухгалтерського обліку, аналіз форм фінансової звітності та їх практичне використання. Знання фінансової діяльності та основних прийомів ведення бухгалтерського обліку відіграє важливу роль у роботі сучасного правника, незалежно від сфери його професійних інтересів, а особливо в напрямі господарського права;

сприяти підвищенню рівня світоглядної і економічної культури студентів у зв’язку з тим, що розвиток ринкових відносин в Україні неможливий без теоретичних та практичних навичок ефективного

господарювання та ведення справ суб'єктів підприємницької діяльності в юридичній практиці майбутніх випускників юристів-правознавців.

Завдання:

1. Розгляд питань, пов'язаних з використанням комплексу економіко-правових знань щодо теорії і практики фінансово-господарської діяльності підприємств та ведення бухгалтерського обліку у правозастосовній практиці;

2. Вивчення поняття і функцій фінансів, прийомів ведення фінансового аналізу, оцінки результативності діяльності підприємств, основних методів і прийомів ведення бухгалтерського обліку та складання бухгалтерської (фінансової) звітності.

Навчальний час: 2 години

Навчальне обладнання, ТЗН: мультимедійний проектор, комп'ютер, дошка.

Наочні засоби: малюнки та схеми, мультимедійні презентації.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: Основи економічної теорії, логіка, етика та естетика, історія вчень про державу та право, теорія держави та права, адміністративне право, конституційне право, міжнародне право.

Забезпечувані дисципліни: ринкова економіка, судова бухгалтерія, фінансове право, господарське право.

План лекції (навчальні питання):

Вступ

1. Визначення обліку. Види обліку та вимірники. Користувачі облікової інформації Міжнародні та міжурядові організації і стандарти обліку. Концептуальні основи бухгалтерського обліку.

2. Предмет мета та завдання бухгалтерського обліку.

3. Об'єкти бухгалтерського обліку та їх класифікація

4. Поняття методу бухгалтерського обліку та його прийоми.

Висновки

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99. № 996- XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст.365

2. Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник.- К.: Видавництво НІОС, 2000.

3. Загородній А.Г., Партин Г.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – Л.: ЛБІ НБУ, 2003.

4. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2004. – 377 с.
5. Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377 с.
6. Селіверстова Л.С., Скрипник О.В. Фінансовий аналіз: Навчально методичний посібник// «Видавництво «Центр учбової літератури»», 2012. – 274 с.
- 7.Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності: Навч.посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 268 с.

Періодичні видання.

3. Газета «Все про бухгалтерський облік» 2012 р.
4. Журнал «Бухгалтер» № 1-10 2012 р.Газета «Баланс» 2012р.

Інтернет-ресурси

1. www.ac-rada.gov.ua - Офіційний сайт Рахункової палати України.
2. www.kmu.gov.ua - Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
3. www.mfu.gov.ua - Офіційний сайт Міністерства фінансів України.
4. www.nbu.gov.ua - Офіційний сайт Національного банку України.
5. www.pravoznavec.com.ua - Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".
6. www.rada.gov.ua - Офіційний сайт Верховної Ради України.
7. www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog.htm - Каталог корпоративної колекції перекладів нормативно-правових актів зарубіжних країн (за бібліотечно-бібліографічним класифікатором).
8. www.sta.gov.ua - Офіційний сайт Державної податкової служби України.
9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.

-

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

ВСТУП

Питання 1. Визначення обліку. Види обліку та вимірники. Користувачі облікової інформації Міжнародні та міжурядові організації і стандарти обліку. Концептуальні основи бухгалтерського обліку.

Питання 2. Предмет мета та завдання бухгалтерського обліку.

Питання 3. Об'єкти бухгалтерського обліку та їх класифікація

Питання 4. Поняття методу бухгалтерського обліку та його прийоми.

Висновки

Укладач:

Професор кафедри економічних та фінансово правових дисциплін, кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра економічних та фінансово-правових дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри економічних
та фінансово-правових дисциплін

_____ С.М.Безрутченко

“ ____ ” _____ 2012 року

ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ
ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ

ТЕМА №3. Метод бухгалтерського обліку. Бухгалтерський баланс.

З навчальної дисципліни: “Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу”_

Категорія слухачів: студенти 2 курсу ННІ права та психології

Навчальна мета: ознайомити студентів з теоретичними основами та категоріальним апаратом бухгалтерського обліку та фінансового аналізу, її об’єктом, предметом, методами; вивчення і вирішення питань, пов’язаних з використанням комплексу економіко-правових знань з теорії фінансів та бухгалтерського обліку , а також оволодіння навиками користування фінансовою звітністю та використання таких навиків у правозастосовній практиці;

Виховна мета: формувати стійку життєву позицію, патріотичну самосвідомість навчанців. Інформація з даної теми є дійовим інструментом в оволодінні знаннями з метою використання їх в юридичній практиці.

Розвивальна мета: озброєння знаннями з теорії та практики фінансів та бухгалтерського обліку, аналіз форм фінансової звітності та їх практичне використання. Знання фінансової діяльності та основних прийомів ведення бухгалтерського обліку відіграє важливу роль у роботі сучасного правника, незалежно від сфери його професійних інтересів, а особливо в напрямі господарського права;

сприяти підвищенню рівня світоглядної і економічної культури студентів у зв’язку з тим, що розвиток ринкових відносин в Україні неможливий без теоретичних та практичних навичок ефективного господарювання та ведення справ суб’єктів підприємницької діяльності в юридичній практиці майбутніх випускників юристів-правознавців.

Завдання:

1. Розгляд питань, пов'язаних з використанням комплексу економіко-правових знань щодо теорії і практики фінансово-господарської діяльності підприємств та ведення бухгалтерського обліку у правозастосовній практиці;
2. Вивчення поняття і функцій фінансів, прийомів ведення фінансового аналізу, оцінки результативності діяльності підприємств, основних методів і прийомів ведення бухгалтерського обліку та складання бухгалтерської (фінансової) звітності.

Навчальний час: 2 години

Навчальне обладнання, ТЗН: мультимедійний проектор, комп'ютер.

Наочні засоби: малюнки та схеми, мультимедійні презентації.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: Основи економічної теорії, логіка, етика та естетика, історія вчень про державу та право, теорія держави та права, адміністративне право, конституційне право, міжнародне право.

Забезпечувані дисципліни: ринкова економіка, судова бухгалтерія, фінансове право, господарське право.

План лекції (навчальні питання):

Вступ

1. Бухгалтерський баланс: поняття та будова.
2. Вплив господарських операцій підприємства на зміни в бухгалтерському балансі.
3. Значення та місце балансу в системі бухгалтерської звітності підприємства.

Висновки

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99. № 996- XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст.365
2. Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник. – К.: Видавництво НІОС, 2000.
3. Загородній А.Г., Партин Г.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – Л.: ЛБІ НБУ, 2003.
4. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2004. – 377 с.
5. Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377 с.
6. Селіверстова Л.С., Скрипник О.В. Фінансовий аналіз: Навчально методичний посібник// «Видавництво «Центр учбової літератури»», 2012. – 274 с.
7. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 268 с.

Періодичні видання.

5. Газета «Все про бухгалтерський облік» 2012 р.

6. Журнал «Бухгалтер» № 1-10 2012 р. Газета «Баланс» 2012р.

Інтернет-ресурси

1. www.ac-rada.gov.ua - Офіційний сайт Рахункової палати України.

2. www.kmu.gov.ua - Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.

3. www.mfu.gov.ua - Офіційний сайт Міністерства фінансів України.

4. www.nbu.gov.ua - Офіційний сайт Національного банку України.

5. www.pravoznavec.com.ua - Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".

6. www.rada.gov.ua - Офіційний сайт Верховної Ради України.

7. www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog.htm - Каталог корпоративної колекції перекладів нормативно-правових актів зарубіжних країн (за бібліотечно-бібліографічним класифікатором).

8. www.sta.gov.ua - Офіційний сайт Державної податкової служби України.

9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

ВСТУП

Питання 1. Бухгалтерський баланс: поняття та будова.

Питання 2. Вплив господарських операцій підприємства на зміни в бухгалтерському балансі.

Питання 3. Значення та місце балансу в системі бухгалтерської звітності підприємства.

Висновки

Укладачі:

Професор кафедри економічних та фінансово правових дисциплін,
кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

Ст.викладач кафедри економічних та фінансово-правових дисциплін,
кандидат економічних наук

Селіверстова Л.С.

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра економічних та фінансово-правових дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри економічних
та фінансово-правових дисциплін

С.М.Безрутенко

“ ____ ” _____ 2012 року

ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ
ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ
ТЕМА № 4 .СИСТЕМА РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА
МЕТОД ПОДВІЙНОГО ЗАПISУ.

З навчальної дисципліни: “Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу”

Категорія слухачів: студенти 2 курсу ННІ права та психології

Навчальна мета: ознайомити студентів з теоретичними основами та категоріальним апаратом бухгалтерського обліку та фінансового аналізу, її об’єктом, предметом, методами; вивчення і вирішення питань, пов’язаних з використанням комплексу економіко-правових знань з теорії фінансів та бухгалтерського обліку, а також оволодіння навиками користування фінансовою звітністю та використання таких навиків у правозастосовній практиці;

Виховна мета: формувати стійку життєву позицію, патріотичну самосвідомість навчанців. Інформація з даної теми є дійовим інструментом в оволодінні знаннями з метою використання їх в юридичній практиці.

Розвивальна мета: озброєння знаннями з теорії та практики фінансів та бухгалтерського обліку, аналіз форм фінансової звітності та їх практичне використання. Знання фінансової діяльності та основних прийомів ведення бухгалтерського обліку відіграє важливу роль у роботі сучасного правника, незалежно від сфери його професійних інтересів, а особливо в напрямі господарського права;

сприяти підвищенню рівня світоглядної і економічної культури студентів у зв’язку з тим, що розвиток ринкових відносин в Україні неможливий без теоретичних та практичних навичок ефективного господарювання та ведення справ суб’єктів підприємницької діяльності в юридичній практиці майбутніх випускників юристів-правознавців.

Завдання:

1. Розгляд питань, пов'язаних з використанням комплексу економіко-правових знань щодо теорії і практики фінансово-господарської діяльності підприємств та ведення бухгалтерського обліку у правозастосовній практиці;
2. Вивчення поняття і функцій фінансів, прийомів ведення фінансового аналізу, оцінки результативності діяльності підприємств, основних методів і прийомів ведення бухгалтерського обліку та складання бухгалтерської (фінансової) звітності.

Навчальний час: 2 години

Навчальне обладнання, ТЗН: мультимедійний проектор, комп'ютер.

Наочні засоби: малюнки та схеми, мультимедійні презентації.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: Основи економічної теорії, логіка, етика та естетика, історія вчень про державу та право, теорія держави та права, адміністративне право, конституційне право, міжнародне право.

Забезпечувані дисципліни: ринкова економіка, судова бухгалтерія, фінансове право, господарське право.

План лекції (навчальні питання):

1. Поняття бухгалтерських рахунків, їх будова.
2. Класифікація бухгалтерських рахунків
3. Метод подвійного запису та побудова плану бухгалтерських рахунків.

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99. № 996- XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст.365
2. Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник.- К.: Видавництво НІОС, 2000.
3. Загородній А.Г., Партин Г.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – Л.: ЛБІ НБУ, 2003.
4. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2004. – 377 с.
5. Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377 с.
6. Селіверстова Л.С., Скрипник О.В. Фінансовий аналіз: Навчально методичний посібник// «Видавництво «Центр учбової літератури»», 2012. – 274 с.
7. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 268 с.

Періодичні видання.

1. Газета «Все про бухгалтерський облік» 2012 р.

2. Журнал «Бухгалтер» № 1-10 2012 р. Газета «Баланс» 2012р.

Інтернет-ресурси

1. www.ac-rada.gov.ua - Офіційний сайт Рахункової палати України.

2. www.kmu.gov.ua - Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.

3. www.mfu.gov.ua - Офіційний сайт Міністерства фінансів України.

4. www.nbu.gov.ua - Офіційний сайт Національного банку України.

5. www.pravoznavec.com.ua - Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".

6. www.rada.gov.ua - Офіційний сайт Верховної Ради України.

7. www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog.htm - Каталог корпоративної колекції перекладів нормативно-правових актів зарубіжних країн (за бібліотечно-бібліографічним класифікатором).

8. www.sta.gov.ua - Офіційний сайт Державної податкової служби України.

9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

ВСТУП

Питання 1. Поняття бухгалтерських рахунків, їх будова.

Питання 2. Класифікація бухгалтерських рахунків

Питання 3. Метод подвійного запису та побудова плану бухгалтерських рахунків.

Висновки.

Укладачі:

Професор кафедри економічних та фінансово правових дисциплін, кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

Ст.викладач кафедри економічних та фінансово-правових дисциплін, кандидат економічних наук

Селіверстова Л.С.

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра економічних та фінансово-правових дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри економічних
та фінансово-правових дисциплін

_____ С.М.Безрутенко

“ ____ ” _____ 2012 року

ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ
ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ

ТЕМА № 5 . Документування та інвентаризація як складові методу бухгалтерського обліку.

З навчальної дисципліни: “Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу”

Категорія слухачів: студенти 2 курсу ННІ права та психології

Навчальна мета: ознайомити студентів з теоретичними основами та категоріальним апаратом бухгалтерського обліку та фінансового аналізу, її об’єктом, предметом, методами; вивчення і вирішення питань, пов’язаних з використанням комплексу економіко-правових знань з теорії фінансів та бухгалтерського обліку, а також оволодіння навиками користування фінансовою звітністю та використання таких навиків у правозастосовній практиці;

Виховна мета: формувати стійку життєву позицію, патріотичну самосвідомість навчанців. Інформація з даної теми є дійовим інструментом в оволодінні знаннями з метою використання їх в юридичній практиці.

Розвивальна мета: озброєння знаннями з теорії та практики фінансів та бухгалтерського обліку, аналіз форм фінансової звітності та їх практичне використання. Знання фінансової діяльності та основних прийомів ведення бухгалтерського обліку відіграє важливу роль у роботі сучасного правника, незалежно від сфери його професійних інтересів, а особливо в напрямі господарського права;

сприяти підвищенню рівня світоглядної і економічної культури студентів у зв’язку з тим, що розвиток ринкових відносин в Україні неможливий без теоретичних та практичних навичок ефективного господарювання та ведення справ суб’єктів підприємницької діяльності в юридичній практиці майбутніх випускників юристів-правознавців.

Завдання:

1. Розгляд питань, пов'язаних з використанням комплексу економіко-правових знань щодо теорії і практики фінансово-господарської діяльності підприємств та ведення бухгалтерського обліку у правозастосовній практиці;
2. Вивчення поняття і функцій фінансів, прийомів ведення фінансового аналізу, оцінки результативності діяльності підприємств, основних методів і прийомів ведення бухгалтерського обліку та складання бухгалтерської (фінансової) звітності.

Навчальний час: 2 години

Навчальне обладнання, ТЗН: мультимедійний проектор, комп'ютер.

Наочні засоби: малюнки та схеми, мультимедійні презентації.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: Основи економічної теорії, логіка, етика та естетика, історія вчень про державу та право, теорія держави та права, адміністративне право, конституційне право, міжнародне право.

Забезпечувані дисципліни: ринкова економіка, судова бухгалтерія, фінансове право, господарське право.

План лекції (навчальні питання):

1. Документування як спосіб первинного відображення об'єктів бухгалтерського обліку
2. Вимоги щодо змісту й оформлення бухгалтерських документів їх оброблення та збереження.
3. Поняття інвентаризації майна і коштів підприємства, порядок її проведення і відображення у бухгалтерському обліку.

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99. № 996- XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст.365
2. Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник. – К.: Видавництво НІОС, 2000.
3. Загородній А.Г., Партин Г.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – Л.: ЛБІ НБУ, 2003.
4. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2004. – 377 с.
5. Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377 с.
6. Селіверстова Л.С., Скрипник О.В. Фінансовий аналіз: Навчально методичний посібник// «Видавництво «Центр учбової літератури»», 2012. – 274 с.
7. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності:

Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 268 с.

Періодичні видання.

1. Газета «Все про бухгалтерський облік» 2012 р.

2. Журнал «Бухгалтер» № 1-10 2012 р. Газета «Баланс» 2012 р.

Інтернет-ресурси

1. www.ac-rada.gov.ua - Офіційний сайт Рахункової палати України.

2. www.kmu.gov.ua - Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.

3. www.mfu.gov.ua - Офіційний сайт Міністерства фінансів України.

4. www.nbu.gov.ua - Офіційний сайт Національного банку України.

5. www.pravoznavec.com.ua - Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".

6. www.rada.gov.ua - Офіційний сайт Верховної Ради України.

7. www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog.htm - Каталог корпоративної колекції перекладів нормативно-правових актів зарубіжних країн (за бібліотечно-бібліографічним класифікатором).

8. www.sta.gov.ua - Офіційний сайт Державної податкової служби України.

9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

Питання 1. Документування як спосіб первинного відображення об'єктів бухгалтерського обліку

Питання 2. Вимоги щодо змісту й оформлення бухгалтерських документів їх оброблення та збереження.

Питання 3. Поняття інвентаризації майна і коштів підприємства, порядок її проведення і відображення у бухгалтерському обліку.

Укладачі:

Професор кафедри економічних та фінансово-правових дисциплін, кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

Ст. викладач кафедри економічних та фінансово-правових дисциплін, кандидат економічних наук

Процюк Т.Б.

7.ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кафедра економічних та фінансово-правових дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економічних
та фінансово-правових дисциплін

Безрутченко С.М.

“ _____ ” _____ 2012 року

ПЛАНИ

проведення семінарських занять

з курсу “Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу”

Київ – 2012

Змістовий модуль 1. Місце та роль фінансів підприємств у підприємницькій діяльності.

Тема 1. Фінанси підприємницького сектору. Результати фінансової діяльності підприємства та їх інформаційне забезпечення.

З дисципліни: Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу.

Категорія слухачів: : студенти 2 курсу ННІ права та психології.

Навчальна мета:

Ознайомлення студентів із науково-практичними проблемами формування фінансів підприємства, оцінки результатів підприємницької діяльності та місця та ролі інформаційного забезпечення .

Виховна мета:

Формування у студентів наукового світогляду та сприяння адаптації в сучасних умовах ринкової економіки.

Розвивальна мета:

Розвинути та активізувати у студентів мислення щодо особливостей формування фінансів підприємства.

Навчальний час: 2 год.

Навчальне обладнання: ТЗН: дошка, мультимедійний проектор.

Міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни:

1. Основи економічної теорії
2. Ринкова економіка
3. Цивільне право

Забезпечувані дисципліни:

1. Фінансове право
2. Господарське право
3. Податкове право.
4. Судова бухгалтерія

Навчальні питання

1. Фінанси підприємницького сектору : джерела їх формування та склад.
2. Результати фінансово-господарської діяльності підприємств: доходи і видатки. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств..
3. Аналіз фінансової звітності підприємства. Форми фінансової звітності.

ХІД ЗАНЯТТЯ:

1. Привітання
2. Перевірка наявності курсантів (студентів, слухачів) на занятті (3хв)
3. Визначення теми семінарського заняття та основних питань, які виносяться на його розгляд (3хв)
4. Розгляд основних питань (50 хв)
  - 4.1. Фінанси. Фінансова система. Фінанси підприємницького сектору: джерела їх формування та склад.
  - 4.2. Результати фінансово-господарської діяльності підприємств: доходи і видатки. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств.
  - 4.3. Аналіз фінансової звітності підприємства. Форми фінансової звітності
  - 4.4. Завдання для самостійного вивчення (заслуховування рефератів, доповідей) (10 хв)
5. Тестовий контроль або бліц-опитування (10хв)
6. Короткий підсумок опрацьованого матеріалу (2 хв)
7. Оголошення отриманих оцінок (2хв)
8. Оголошення про закінчення заняття.

Методичні поради з викладання теми

Категорія «фінанси» має декілька змістовних форм вираження. Тому розмежуйте її як історичну, економічну та правову категорію. Зверніть увагу на те, що фінанси мають грошову форму вираження, але не є грошима. При вивченні питання «фінансова система» зверніть увагу на її розгалужену структуру, яка характеризує усі її сфери. Визначте місце, яке займають в структурі фінансової системи країни фінанси господарюючих суб'єктів. Також слід звернути увагу на те, що в умовах ринкової економіки значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їх ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності. Тому в інтересах самого підприємства проводити даний аналіз регулярно, своєчасно, якісно, ґрунтовно. Останнє вимагає наявності об'єктивної інформаційної бази, що міститься в бухгалтерській та статистичній звітності.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99. № 996- XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст.365
2. Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник.- К.: Видавництво НІОС, 2000.
3. Загородній АГ., Партин Г.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – Л.: ЛБІ НБУ, 2003.

4. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2004. – 377 с.
5. Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377 с.
6. Селіверстова Л.С., Скрипник О.В. Фінансовий аналіз: Навчально методичний посібник// «Видавництво «Центр учбової літератури»», 2012. – 274 с.
7. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 268 с.

Періодичні видання.

1. Газета «Все про бухгалтерський облік» 2012 р.
2. Журнал «Бухгалтер» № 1-10 2012 р. Газета «Баланс» 2012р.

Інтернет-ресурси

1. www.ac-rada.gov.ua - Офіційний сайт Рахункової палати України.
2. www.kmu.gov.ua - Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
3. www.mfu.gov.ua - Офіційний сайт Міністерства фінансів України.
4. www.nbu.gov.ua - Офіційний сайт Національного банку України.
5. www.pravoznavec.com.ua - Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".
6. www.rada.gov.ua - Офіційний сайт Верховної Ради України.
7. www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog.htm - Каталог корпоративної колекції перекладів нормативно-правових актів зарубіжних країн (за бібліотечно-бібліографічним класифікатором).
8. www.sta.gov.ua - Офіційний сайт Державної податкової служби України.
9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.

-

Запитання до семінару 1(2год).

1. Фінанси підприємницького сектору: джерела їх формування та склад.
2. Результати фінансово-господарської діяльності підприємств: доходи і видатки. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств..
3. Аналіз фінансової звітності підприємства. Форми фінансової звітності.

Завдання для самостійного вивчення.

1. Підготувати (на вибір) реферати та доповіді з наступних тем:

Теми рефератів та доповідей.

- 1.Зміст, завдання та принципи фінансово-господарської діяльності підприємства.
- 2.Види аналізу та його інформаційне забезпечення.
- 3.Аналіз прибутку підприємств: види, джерела формування та напрямки розподілу.
4. Основні принципи і особливості фінансового менеджменту.
- 5.Аналіз витрат на виробництво, та реалізацію продукції.
- 6.Методи та прийоми фінансового аналізу.
- 7.Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.
- 8.Аналіз використання трудових ресурсів підприємства. Продуктивність праці.
- 9.Аналіз безбитковості підприємства. Визначення точки критичного обсягу виробництва.
- 10.Оцінка рентабельності підприємства. Показники рентабельності.
- 11.Особливості фінансової діяльності корпорацій.
- 12.Державне кредитування підприємств.
- 13.Кредитування підприємств за рахунок коштів міжнародних фінансово-кредитних інститутів.
- 14.Зміст та завдання управління фінансами підприємств.
- 15.Поняття альтернативних витрат в економічному аналізі діяльності підприємства. Мета підрахунку альтернативних витрат.
- 16.Діяльність підприємств в умовах ризику.
- 17.Антикризове управління неплатоспроможним господарюючим суб'єктом.
- 18.Оцінка ефективності інвестицій. Інвестиційний ризик.

2. Самостійне опрацювання першоджерел.

А.Законспекуйте основні положення Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» .

Б.Законспекуйте основні положення «Положення (стандарт бухгалтерського обліку 1)»Загальні вимоги до фінансової звітності»

Укладач:

Професор кафедри економічних
та фінансово правових дисциплін,
кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

Змістовий модуль П. Теоретичні засади та методичні прийоми бухгалтерського обліку.

Тема 2: Предмет, об'єкти та принципи бухгалтерського обліку.

З дисципліни: Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу.

Категорія слухачів: : студенти 2 курсу ННІ права та психології.

Навчальна мета:

Визначення предмету, об'єкту та методів бухгалтерського обліку; характеристика господарських операцій та розкриття класифікації господарських засобів .

Виховна мета:

Формування у студентів наукового світогляду та сприяння адаптації в сучасних умовах ринкової економіки.

Розвивальна мета:

Розвинути та активізувати у студентів мислення щодо бухгалтерського обліку, його місця та значення у підприємницькій діяльності та у суспільстві.

Навчальний час: 2 год.

Навчальне обладнання: ТЗН: дошка, мультимедійний проектор.

Міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни:

1. Основи економічної теорії
2. Ринкова економіка
3. Цивільне право

Забезпечувані дисципліни:

1. Фінансове право
2. Господарське право
3. Податкове право.
4. Судова бухгалтерія

Навчальні питання

1. Господарський облік та його види. Облікові вимірники.
2. Предмет та об'єкти бухгалтерського обліку. Аналіз нормативно-правової бази ведення бухгалтерського обліку в Україні. Закон України « Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»
2. Мета, функції та принципи бухгалтерського обліку.
3. Класифікація господарських засобів підприємства:
  - а) за їх складом і використанням;
  - б) за джерелами формування.

Хід заняття.

1. Привітання
2. Перевірка наявності курсантів (студентів, слухачів) на занятті (3 хв)
3. Визначення теми семінарського заняття та основних питань, які виносяться на його розгляд (3хв)
4. Розгляд основних питань (50 хв)
  - 4.1. Господарський облік та його види. Облікові вимірники.
  - 4.2. Предмет та об'єкти бухгалтерського обліку. Аналіз нормативно-правової бази ведення бухгалтерського обліку в Україні. Закон України « Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»
  - 4.3. Мета, функції та принципи бухгалтерського обліку.
  - 4.4. Класифікація господарських засобів підприємства:
    - а) за їх складом і використанням;
    - б) за джерелами формування.
5. Завдання для самостійного вивчення (заслуховування рефератів, доповідей) (10 хв)
6. Тестовий контроль або бліц-опитування (10хв)
7. Короткий підсумок опрацьованого матеріалу (2 хв)
8. Оголошення отриманих оцінок (2хв)
9. Оголошення про закінчення заняття.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99. № 996- XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст.365
2. Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник.- К.: Видавництво НІОС, 2000.
3. Загородній А.Г., Партин Г.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – Л.: ЛБІ НБУ, 2003.
4. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2004. – 377 с.
5. Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377 с.
6. Селіверстова Л.С., Скрипник О.В. Фінансовий аналіз: Навчально методичний посібник// «Видавництво «Центр учбової літератури»», 2012. – 274 с.
7. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 268 с.

Періодичні видання.

1. Газета «Все про бухгалтерський облік» 2012 р.

Інтернет-ресурси

1. www.ac-rada.gov.ua - Офіційний сайт Рахункової палати України.
2. www.kmu.gov.ua - Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
3. www.mfu.gov.ua - Офіційний сайт Міністерства фінансів України.
4. www.nbu.gov.ua - Офіційний сайт Національного банку України.
5. www.pravoznavec.com.ua - Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".
6. www.rada.gov.ua - Офіційний сайт Верховної Ради України.
7. www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog.htm - Каталог корпоративної колекції перекладів нормативно-правових актів зарубіжних країн (за бібліотечно-бібліографічним класифікатором).
8. www.sta.gov.ua - Офіційний сайт Державної податкової служби України.
9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.

Методичні поради з викладання теми

При вивченні теми та підготовці до семінарського заняття слід звернути увагу на те, що в сучасних умовах бухгалтерський облік є основним джерелом інформації про господарську та фінансову діяльність підприємства, його потенційні можливості для розвитку. Для цього існують різні види обліку, що взаємопов'язані між собою: оперативно-технічний, статистичний, бухгалтерський. Слід зазначити, що сучасна система бухгалтерського обліку пройшла тривалий час становлення і сформувалась під впливом національних, економічних, політичних, культурних та інших особливостей розвитку країн світу. З часом в бухгалтерському обліку викристалізувалися ряд основних концептуальних положень та вимог, що є на сьогодні загальноприйнятими.

Розвиток ринкових відносин в Україні, інтеграція її в європейську і світову системи господарювання визначили стратегію реформування бухгалтерського обліку. Протягом 1990-2002 років загалом сформовано нормативну базу ведення бухгалтерського обліку в Україні. Важливим моментом при цьому є те, що у 1990 році облік отримав статус професії, яка потребує ліцензії, дотримання кодексу професійної етики, обов'язкового мінімуму кваліфікації та освіти.

Для ведення господарської діяльності кожне підприємство (установа, організація) повинно мати будівлі, машини, кошти та інші цінності, які в сукупності складають господарські засоби підприємства. Саме їх використання дозволяє підприємству реалізувати мету своєї діяльності – отримати прибуток. В бухгалтерському обліку господарські засоби класифікують: за складом і використанням; за джерелами формування (фінансування). Господарські засоби згруповані за складом і розміщенням формують активи підприємства і їх облік ведеться в активі балансу підприємства. Господарські засоби згруповані за

джерелами їх утворення (фінансування) формують пасиви підприємства і їх облік ведеться в пасиві балансу підприємства. Баланс - одна з основних форм звітності підприємства (форма № 1). Аналіз балансу дозволяє власникам

Запитання до семінару 1 (2 год)

1. Господарський облік та його види. Облікові вимірники.
2. Предмет та об'єкти бухгалтерського обліку. Аналіз нормативно-правової бази ведення бухгалтерського обліку в Україні. Закон України « Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»
2. Мета, функції та принципи бухгалтерського обліку.
3. Класифікація господарських засобів підприємства:
  - а) за їх складом і використанням;
  - б) за джерелами формування.

Завдання для самостійного вивчення.

1. Підготувати (на вибір) реферати та доповіді з наступних тем:

Теми рефератів та доповідей.

1. Бухгалтерський облік у системі управління і користувачі облікової інформації.
2. Загальна характеристика фінансового та внутрішньогосподарського обліку.
3. Методологічне управління бухгалтерським обліком і звітністю. Система нормативних актів з методології бухгалтерського обліку.
4. Матеріальні та нематеріальні активи підприємства: їх склад та характеристика.
5. Права та обов'язки головного бухгалтера підприємства.
6. Сутність креативного обліку.
7. Функції бухгалтерського обліку.
8. Дебіторська та кредиторська заборгованість підприємства: причини їх виникнення та умови погашення.
9. Склад обігових коштів підприємства та їх характеристика.
10. Поняття ліквідності. Ліквідні та неліквідні господарські засоби .
11. Власні джерела формування господарських засобів.
12. Залучені джерела формування господарських засобів: їх види та характеристика.

Укладач:

Професор кафедри економічних
та фінансово правових дисциплін,
кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

ТЕМА 3. МЕТОД БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС

З дисципліни: Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу.

Категорія слухачів: студенти 2 курсу ННІ права та психології.

Навчальна мета:

Визначення предмету, об'єкту та методів бухгалтерського обліку; характеристика господарських операцій та розкриття класифікації господарських засобів; формування бухгалтерського балансу .

Виховна мета:

Формування у студентів наукового світогляду та сприяння адаптації в сучасних умовах ринкової економіки.

Розвивальна мета:

Розвинути та активізувати у студентів мислення щодо бухгалтерського обліку, його місця та значення у підприємницькій діяльності та у суспільстві; формування бухгалтерської звітності.

Навчальний час: 2 год.

Навчальне обладнання: ТЗН: дошка, мультимедійний проектор, дошка.

Міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни:

1. Основи економічної теорії
2. Ринкова економіка
3. Цивільне право

Забезпечувані дисципліни:

1. Фінансове право
2. Господарське право
3. Податкове право.
4. Судова бухгалтерія

Навчальні питання

1. Визначення поняття «метод бухгалтерського обліку». Методичні прийоми бухгалтерського обліку, їх зміст.
2. Поняття про бухгалтерський баланс та його будову. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2. «БАЛАНС».
3. Види бухгалтерських балансів.
4. Аналіз впливу господарських операцій підприємства на зміни в його бухгалтерському балансі:
  - Операції, що спричиняють зміни тільки в активі балансу.
  - Операції, що викликають зміни тільки в пасиві балансу.
  - Операції, що спричиняють зміни і в активі і в пасиві балансу.

ХІД ЗАНЯТТЯ:

1. Привітання
2. Перевірка наявності курсантів (студентів, слухачів) на занятті (3 хв)
3. Визначення теми семінарського заняття та основних питань, які виносяться на його розгляд (3хв)
4. Розгляд основних питань (50хв)
  1. Визначення поняття «метод бухгалтерського обліку». Методичні прийоми бухгалтерського обліку, їх зміст.
  2. Поняття про бухгалтерський баланс та його будову. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2. «БАЛАНС».
  3. Види бухгалтерських балансів.
  4. Аналіз впливу господарських операцій підприємства на зміни в його бухгалтерському балансі:
    - Операції, що спричиняють зміни тільки в активі балансу.
    - Операції, що викликають зміни тільки в пасиві балансу.
    - Операції, що спричиняють зміни і в активі і в пасиві балансу.
5. Завдання для самостійного вивчення (заслуховування рефератів, доповідей) (10 хв)
6. Тестовий контроль (10хв)
7. Короткий підсумок опрацьованого матеріалу (3 хв)
8. Оголошення отриманих оцінок (3хв)
9. Оголошення про закінчення заняття.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99. № 996- XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст.365
2. Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник. – К.: Видавництво НІОС, 2000.
3. Загородній А.Г., Партин Г.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – Л.: ЛБІ НБУ, 2003.
4. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2004. – 377 с.
5. Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377 с.
6. Селіверстова Л.С., Скрипник О.В. Фінансовий аналіз: Навчально методичний посібник// «Видавництво «Центр учбової літератури»», 2012. – 274 с.
7. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 268 с.

Періодичні видання.

1. Газета «Все про бухгалтерський облік» 2012 р.

2. Журнал «Бухгалтер» № 1-10 2012 р. Газета «Баланс» 2012р.

Інтернет-ресурси

1. www.ac-rada.gov.ua - Офіційний сайт Рахункової палати України.

2. www.kmu.gov.ua - Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.

3. www.mfu.gov.ua - Офіційний сайт Міністерства фінансів України.

4. www.nbu.gov.ua - Офіційний сайт Національного банку України.

5. www.pravoznavec.com.ua - Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".

6. www.rada.gov.ua - Офіційний сайт Верховної Ради України.

7. www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog.htm - Каталог корпоративної колекції перекладів нормативно-правових актів зарубіжних країн (за бібліотечно-бібліографічним класифікатором).

8. www.sta.gov.ua - Офіційний сайт Державної податкової служби України.

9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.

Методичні поради з викладання теми.

При вивченні теми та підготовці до семінарського та практичного заняття особливу увагу зверніть на те, що метод бухгалтерського обліку складається з окремих специфічних методичних прийомів. До них належать: документування, інвентаризація, оцінювання, калькування, рахунки, подвійний запис, бухгалтерський баланс, бухгалтерська звітність. Методичні прийоми бухгалтерського обліку взаємопов'язані, доповнюють один одного і в сукупності становлять єдине ціле – метод бухгалтерського обліку. Уся сукупність методичних прийомів направлена на оперативне управління та контроль за здійсненням господарських операцій. Важливим методичним прийомом, що дає можливість мати точні дані про стан і наявність господарських засобів на підприємстві є бухгалтерський баланс. З 1 січня 2000 року в Україні введено в дію нову форму балансу підприємства, що відповідає міжнародним стандартам здійснення бухгалтерського обліку суб'єктами господарювання (Національний стандарт № 2.). За своєю формою – це таблиця, яка складається з двох частин. Одна частина – актив, друга – пасив. У активі відображені дані про наявність і стан господарських засобів підприємства за їх складом і призначенням. У пасиві – дані про види і розмір джерел формування господарських засобів. Зверніть увагу на те, що основною властивістю бухгалтерського балансу є рівність двох його сторін активу і пасиву. Це основна вимога балансу, яка є об'єктивною.

Запитання до семінару 1 (2год.)

1. Визначення поняття «метод бухгалтерського обліку». Методичні прийоми бухгалтерського обліку, їх зміст.
2. Поняття про бухгалтерський баланс та його будову. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2. «БАЛАНС».
3. Види бухгалтерських балансів.
4. Аналіз впливу господарських операцій підприємства на зміни в його бухгалтерському балансі:
  - Операції, що спричиняють зміни тільки в активі балансу.
  - Операції, що викликають зміни тільки в пасиві балансу.
  - Операції, що спричиняють зміни і в активі і в пасиві балансу.

Завдання для самостійного вивчення.

1. Підготувати (на вибір) реферати та доповіді з наступних тем:

Теми рефератів та доповідей.

1. Бухгалтерський облік у системі управління і користувачі облікової інформації.
2. Загальна характеристика фінансового та внутрішньогосподарського обліку.
3. Методологічне управління бухгалтерським обліком і звітністю. Система нормативних актів з методології бухгалтерського обліку.
4. Матеріальні та нематеріальні активи підприємства: їх склад та характеристика.
5. Права та обов'язки головного бухгалтера підприємства.
6. Сутність креативного обліку.
7. Функції бухгалтерського обліку.
8. Дебіторська та кредиторська заборгованість підприємства: причини їх виникнення та умови погашення.
9. Склад обігових коштів підприємства та їх характеристика.
10. Поняття ліквідності. Ліквідні та неліквідні господарські засоби.
11. Власні джерела формування господарських засобів.
12. Залучені джерела формування господарських засобів.
13. Регулювання бухгалтерського обліку в Україні. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 11 травня 2000 року.

Укладачі:

Професор кафедри економічних
та фінансово-правових дисциплін,
кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

Ст.викладач кафедри економічних
та фінансово-правових дисциплін,
кандидат економічних наук

Селіверстова Л.С.

Змістовий модуль III. Способи відображення та види контролю за здійсненням господарських операцій в бухгалтерському обліку.

Тема 4. СИСТЕМА РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА МЕТОД ПОДВІЙНОГО ЗАПИСУ

З дисципліни: Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу.

Категорія слухачів: : студенти 2 курсу ННІ права та психології.

Навчальна мета:

Визначення предмету, об'єкту та методів бухгалтерського обліку; характеристика системи рахунків; формування бухгалтерського балансу та розкриття суті подвійного запису.

Виховна мета:

Формування у студентів наукового світогляду та сприяння адаптації в сучасних умовах ринкової економіки.

Розвивальна мета:

Розвинути та активізувати у студентів мислення щодо бухгалтерського обліку, його місця та значення у підприємницькій діяльності; ролі системи рахунків.

Навчальний час: 2 год.

Навчальне обладнання: ТЗН: дошка, мультимедійний проектор.

Міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни:

1. Основи економічної теорії
2. Ринкова економіка
3. Цивільне право

Забезпечувані дисципліни:

1. Фінансове право
2. Господарське право
3. Податкове право.
4. Судова бухгалтерія

Навчальні питання

1. Поняття про рахунки бухгалтерського обліку . Будова рахунку.
2. Класифікація рахунків бухгалтерського обліку.
3. Поняття подвійного запису. Принцип подвійності та його значення.
4. Просте і складне бухгалтерське проведення.

ХІД ЗАНЯТТЯ:

1. Привітання
2. Перевірка наявності курсантів (студентів, слухачів) на занятті (3 хв)

3. Визначення теми семінарського заняття та основних питань, які виносяться на його розгляд (3хв)
4. Розгляд основних питань (50 хв)
  - 1.Поняття про рахунки бухгалтерського обліку . Будова рахунку.
  - 2.Класифікація рахунків бухгалтерського обліку.
  - 3.Поняття подвійного запису. Принцип подвійності та його значення.
  - 4.Просте і складне бухгалтерське проведення.
5. Завдання для самостійного вивчення (заслуховування рефератів, доповідей) (10 хв)
- 6.Тестовий контроль (10хв)
7. Короткий підсумок опрацьованого матеріалу (2 хв)
8. Оголошення отриманих оцінок (2хв)
9. Оголошення про закінчення заняття.

Література

- 1.Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99. № 996- XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст.365
- 2.Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник.- К.: Видавництво НІОС, 2000.
- 3.Загородній А.Г., Партин Г.О. Фінанси підприємств: Навч.посіб. – Л.: ЛБІ НБУ, 2003.
- 4.Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2004. – 377 с.
- 5.Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377 с.
- 6.Селіверстова Л.С., Скрипник О.В. Фінансовий аналіз: Навчально методичний посібник// «Видавництво «Центр учбової літератури»», 2012. – 274 с.
- 7.Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності: Навч.посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 268 с.

Періодичні видання.

- 1.Газета «Все про бухгалтерський облік» 2012 р.
- 2.Журнал «Бухгалтер» № 1-10 2012 р.Газета «Баланс» 2012р.

Інтернет-ресурси

- 1.www.ac-rada.gov.ua - Офіційний сайт Рахункової палати України.
- 2.www.kmu.gov.ua - Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
- 3.www.mfu.gov.ua - Офіційний сайт Міністерства фінансів України.
- 4.www.nbu.gov.ua - Офіційний сайт Національного банку України.

5. www.pravoznavec.com.ua - Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".

6. www.rada.gov.ua - Офіційний сайт Верховної Ради України.

7. www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog.htm - Каталог корпоративної колекції перекладів нормативно-правових актів зарубіжних країн (за бібліотечно-бібліографічним класифікатором).

8. www.sta.gov.ua - Офіційний сайт Державної податкової служби України.

9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.

Методичні поради з викладання теми.

При вивченні теми та підготовці до семінарського заняття слід визначитись з поняттям «рахунок», «Бухгалтерський рахунок». Бухгалтерські рахунки використовують для групування за певною системою фінансово-економічної інформації діяльності підприємства, для її відображення у бухгалтерському обліку, здійснення контролю за господарськими процесами, станом і рухом господарських засобів та джерел їх формування. За побудовою рахунки – це таблиці, які складають з двох частин: дебету і кредиту. Зверніть увагу на те, що будь-яка господарська операція неодмінно записується на двох або більше рахунках по дебету і кредиту в рівновеликій сумі. В цьому і полягає суть подвійного запису, який дає змогу здійснювати контроль за наявністю, станом і використанням господарських засобів, джерел їх формування та розрахунками підприємств.

Завдання для самостійного вивчення.

1. Підготувати (на вибір) реферати та доповіді з наступних тем:

Теми рефератів та доповідей.

1. Актив бухгалтерського балансу. Характеристика його розділів.
2. Пасив бухгалтерського балансу. Характеристика його розділів.
3. Структура власного капіталу підприємства та джерела його формування.
4. Види балансів у бухгалтерському обліку та їх характеристика.
5. Аналіз змін у балансі підприємства. Типи господарських операцій, що спричиняють такі зміни.

Укладачі:

Професор кафедри економічних
та фінансово правових дисциплін,
кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

Ст.викладач кафедри економічних

ТЕМА 5. ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВІ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

З дисципліни: Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу.

Категорія слухачів: : студенти 2 курсу ННІ права та психології.

Навчальна мета:

Визначення складових методів бухгалтерського обліку; характеристика документування та інвентаризації.

Виховна мета:

Формування у студентів наукового світогляду та сприяння адаптації в сучасних умовах ринкової економіки.

Розвивальна мета:

Розвинути та активізувати у студентів мислення щодо бухгалтерського обліку, документування та інвентаризації.

Навчальний час: 2 год.

Навчальне обладнання: ТЗН: дошка, мультимедійний проектор.

Міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни:

1. Основи економічної теорії
2. Ринкова економіка
3. Цивільне право

Забезпечувані дисципліни:

1. Фінансове право
2. Господарське право
3. Податкове право.
4. Судова бухгалтерія

Навчальні питання

1. Поняття «документ», «бухгалтерський документ» та « документування». Класифікація бухгалтерських документів.
2. Документообіг. Документація документообігу. Правове значення документів та відповідальність за їх складання та зберігання.
3. Поняття «інвентаризація» її призначення. Класифікація інвентаризацій.
4. Умови та порядок проведення інвентаризації . Правила оформлення результатів інвентаризації. Форма складання інвентаризаційного опису. теї.
5. Оцінювання та калькуляція як прийом методу бухгалтерського обліку.

Хід заняття.

1. Привітання
2. Перевірка наявності курсантів (студентів, слухачів) на занятті (3 хв)
3. Визначення теми семінарського заняття та основних питань, які виносяться на його розгляд (3хв)
4. Розгляд основних питань (50хв)
  - 1.Поняття «документ», «бухгалтерський документ» та « документування». Класифікація бухгалтерських документів.
  - 2.Документообіг. Документація документообігу. Правове значення документів та відповідальність за їх складання та зберігання.
  - 3.Поняття «інвентаризація» її призначення. Класифікація інвентаризацій. Умови та порядок проведення інвентаризації . Правила оформлення результатів інвентаризації.Форма складання інвентаризаційного опису. тей.
  - 4.Оцінювання та калькуляція як прийом методу бухгалтерського обліку.
  5. Завдання для самостійного вивчення (заслуховування рефератів, доповідей) (10 хв)
- 6.Тестовий контроль (10хв)
7. Короткий підсумок опрацьованого матеріалу (3 хв)
8. Оголошення отриманих оцінок (3хв)
9. Оголошення про закінчення заняття.

Література

- 1.Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99. № 996- XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст.365
- 2.Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник.- К.: Видавництво НІОС, 2000.
- 3.Загородній А.Г., Партин Г.О. Фінанси підприємств: Навч.посіб. – Л.: ЛБІ НБУ, 2003.
- 4.Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2004. – 377 с.
- 5.Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377 с.
- 6.Селіверстова Л.С., Скрипник О.В. Фінансовий аналіз: Навчально методичний посібник// «Видавництво «Центр учбової літератури»», 2012. – 274 с.
- 7.Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності: Навч.посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 268 с.

Періодичні видання.

1. Газета «Все про бухгалтерський облік» 2012 р.
2. Журнал «Бухгалтер» № 1-10 2012 р. Газета «Баланс» 2012р.

Інтернет-ресурси

1. www.ac-rada.gov.ua - Офіційний сайт Рахункової палати України.
2. www.kmu.gov.ua - Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
3. www.mfu.gov.ua - Офіційний сайт Міністерства фінансів України.
4. www.nbu.gov.ua - Офіційний сайт Національного банку України.
5. www.pravoznavec.com.ua - Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".
6. www.rada.gov.ua - Офіційний сайт Верховної Ради України.
7. www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog.htm - Каталог корпоративної колекції перекладів нормативно-правових актів зарубіжних країн (за бібліотечно-бібліографічним класифікатором).
8. www.sta.gov.ua - Офіційний сайт Державної податкової служби України.
9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.

Методичні поради з викладання теми.

Документація та інвентаризація – складові методу бухгалтерського обліку. Первинна документація є основою бухгалтерського обліку, тому необхідно особливо звернути увагу на вимоги щодо змісту й оформлення бухгалтерських документів. Первинні документи, для надання їм сили й доказовості, повинні мати обов'язкові реквізити (характеристики). До оформлення бухгалтерських документів пред'являють вимоги, які є обов'язковими. Перелік цих вимог необхідно знати і дотримуватись.

Для уточнення і коригування даних бухгалтерського обліку застосовують інвентаризацію. Остання є важливим засобом контролю за зберіганням майна, дотримання фінансово-платіжної дисципліни.

Завдання для самостійного вивчення.

1. Підготувати (на вибір) реферати та доповіді з наступних тем:

Теми рефератів та доповідей.

1. Документування як метод бухгалтерського обліку. Вимоги щодо оформлення бухгалтерських документів.

2. Аналіз нормативно-фінансової правової бази. Порядок подання фінансової звітності. Постанова КМ України від 28 лютого 2000 р. № 419.
3. Проаналізуйте та визначте ключові моменти у Положенні про документально забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 24 травня 1998 р. № 88.
4. Проаналізуйте лист «Про термін зберігання бухгалтерських документів» та Лист Міністерства фінансів України від 29 липня 1997 р. № 18-41.

Укладачі:

Професор кафедри економічних
та фінансово-правових дисциплін

Тігова Т.М.

Ст.викладач кафедри кан.екон.наук

Процюк Т.Б.

8.Плани практичних занять

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кафедра економічних та фінансово-правових дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри економічних та
фінансово-правових дисципліни

С.М.Безрутченко
серпня 2012 р.

ПЛАНИ

проведення практичних занять

**з дисципліни «ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОГО
АНАЛІЗУ»**

**Змістовий модуль 1. Місце та роль фінансів підприємств у підприємницькій
діяльності.**

**Тема 1: Фінанси підприємницького сектору. Результати фінансової
діяльності підприємства та їх інформаційне забезпечення.**

З дисципліни: Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу.

Категорія слухачів: : студенти 2 курсу ННІ права та психології.

Навчальна мета:

Ознайомлення студентів із науково-практичними проблемами формування фінансів підприємства, оцінки результатів підприємницької діяльності та місця та ролі інформаційного забезпечення .

Виховна мета:

Формування у студентів наукового світогляду та сприяння адаптації в сучасних умовах ринкової економіки.

Розвивальна мета:

Розвинути та активізувати у студентів мислення щодо особливостей формування фінансів підприємства.

Навчальний час: 4 год.

Навчальне обладнання: ТЗН: дошка, мультимедійний проектор, дошка.

Міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни:

1. Основи економічної теорії
2. Ринкова економіка
3. Цивільне право

Забезпечувані дисципліни:

1. Фінансове право
2. Господарське право
3. Податкове право.
4. Судова бухгалтерія

Навчальні питання.

1. Фінанси. Фінансова система. Фінанси підприємницького сектору : джерела їх формування та склад.
2. Результати фінансово-господарської діяльності підприємств: доходи і видатки.
3. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємств: джерела його формування, види та напрями використання.
4. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств. Класифікація методів і прийомів, що використовуються в аналізі фінансово-господарської діяльності підприємства.
5. Аналіз фінансової звітності підприємства. Форми фінансової звітності.
6. Оцінка фінансового стану підприємства, її необхідність і значення. Класифікація показників фінансового стану підприємства.
4. Розрахунок показників фінансового стану підприємства.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99. № 996- XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст.365
2. Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник.- К.: Видавництво НІОС, 2000.
3. Загородній А.Г., Партин Г.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – Л.: ЛБІ НБУ, 2003.
4. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2004. – 377 с.
5. Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377 с.
6. Селіверстова Л.С., Скрипник О.В. Фінансовий аналіз: Навчально методичний посібник// «Видавництво «Центр учбової літератури»», 2012. – 274 с.
7. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності:

Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 268 с.

Періодичні видання.

1. Газета «Все про бухгалтерський облік» 2012 р.

2. Журнал «Бухгалтер» № 1-10 2012 р. Газета «Баланс» 2012р.

Інтернет-ресурси

1. www.ac-rada.gov.ua - Офіційний сайт Рахункової палати України.

2. www.kmu.gov.ua - Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.

3. www.mfu.gov.ua - Офіційний сайт Міністерства фінансів України.

4. www.nbu.gov.ua - Офіційний сайт Національного банку України.

5. www.pravoznavec.com.ua - Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".

6. www.rada.gov.ua - Офіційний сайт Верховної Ради України.

7. www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog.htm - Каталог корпоративної колекції перекладів нормативно-правових актів зарубіжних країн (за бібліотечно-бібліографічним класифікатором).

8. www.sta.gov.ua - Офіційний сайт Державної податкової служби України.

9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.

Методичні поради з викладання теми.

Категорія «фінанси» має декілька змістовних форм вираження. Тому розмежуйте її як історичну, економічну та правову категорію. Зверніть увагу на те, що фінанси мають грошову форму вираження, але не є грошима. При вивченні питання «фінансова система» зверніть увагу на її розгалужену структуру, яка характеризує усі її сфери. Визначте місце, яке займають в структурі фінансової системи країни фінанси господарюючих суб'єктів. Також слід звернути увагу на те, що в умовах ринкової економіки значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їх ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності. Тому в інтересах самого підприємства проводити даний аналіз регулярно, своєчасно, якісно, ґрунтовно. Останнє вимагає наявності об'єктивної інформаційної бази, що міститься в бухгалтерській та статистичній звітності.

План проведення практичного заняття 1 (2год)

1. Фінанси. Фінансова система. Фінанси підприємницького сектору : джерела їх формування та склад.

2. Результати фінансово-господарської діяльності підприємств: доходи і видатки. 3. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємств: джерела його формування, види та напрями використання.

План проведення практичного заняття 2 (2 год)

1. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств. Класифікація методів і прийомів, що використовуються в аналізі фінансово-господарської діяльності підприємства.
2. Аналіз фінансової звітності підприємства. Форми фінансової звітності.
3. Оцінка фінансового стану підприємства, її необхідність і значення. Класифікація показників фінансового стану підприємства.
4. Розрахунок показників фінансового стану підприємства.

Завдання для самостійного вивчення (10 год.)

Запитання та завдання для самостійного контролю.

Завдання 1. Самостійно законспектувати та вивчити наступні питання:

1. Підприємство. Види підприємств. Господарський кодекс України (глава 7).
2. Фінансові ресурси підприємства, джерела їх формування.
3. Ринкова класифікація витрат. Витрати довго - та короткострокового періодів діяльності фірми.
4. Оцінка ефективності інвестицій. Теперішня та майбутня вартість грошей. Поняття «дисконтування».

Завдання 2 . Економічний диктант.

Продовжить визначення понять:

- 1) Фінансовий аналіз це.....;
- 2) До прийомів фінансового аналізу відносять.....;
- 3) До основних форм фінансової звітності слід віднести.....;
- 4) Фінансова діяльність підприємств це.....;
- 5) Фінансовий стан підприємств це.....;
- 6) Ліквідність підприємства це.....;
- 7) Платоспроможність підприємства це.....;
- 8) Основний капітал це.....;
- 9) Оборотний капітал це.....;
- 10) Рентабельність підприємства це.....;
- 11) Суть горизонтального (тимчасового) прийому фінансового аналізу полягає.....;
- 12) Вертикальний (структурний) прийом фінансового аналізу дозволяє..;
- 13) Трендовий прийом фінансового аналізу ґрунтується на.....;
- 14) Аналіз відносних показників (коефіцієнтів) застосовується у фінансовому аналізі для.....;
- 15) Порівняльний (просторовий) прийом фінансового аналізу використовується для .....

16. Факторний прийом фінансового аналізу це .....

Завдання 3. Економіст, що досліджував можливі витрати фірми в короткостроковому періоді, втратив підсумкову фінансову звітність. У чернетці він знайшов наступні дані (див. таблицю 1):

Таблиця 1

Випуск (шт.) А	Загальні витрати ТС	Середні пост. витрати АFC	Змінні витрати VC	Середні загальні витрати АС
1				150
2		60		
3			90	
4	240			

Відновіть підсумкову форму звітності, якщо відомо, що граничні витрати підприємства є постійними.

Завдання 4. Необхідно визначити ефективність двох проектів підприємства та відповісти на питання: якому проекту буде надана перевага?

Маючи 100 тис. грн., купити офісне приміщення з метою його продажу через 5 років за 120 тис. грн., або ж покласти ці 100 тис. грн. в банк під :

- 1 варіант – 5% річних; 2 варіант – 10 % річних.

Завдання 5. За даними аналітичної таблиці дайте оцінку виконання завдання з балансового прибутку. Зробіть висновки за результатами проведеного аналізу.

Таблиця 2. Аналіз балансового прибутку, тис. грн.

Показники	План	Звіт	Відхилення (+,-)
1. Прибуток від реалізації продукції	710	867	9
2. Фінансовий результат від іншої реалізації	—	37	9
3. Позареалізаційні результати:			
• прибутки (+)	26	38	?
• збитки (-)	-	-15	?
Балансовий прибуток	?	?	?

Завдання 6. За даними, наведеними в таблиці з використанням методу порівняння вкажіть, яких результатів досягло підприємство порівняно з планом і минулим роком та підприємством-конкурентом:

Таблиця 3

Показники	За даними підприємства, що аналізується			Звітні дані підприємства - конкурента
	Звітні дані минулого року	За звітній період		
		Планові дані	Звітні дані	
Затрати праці, людино-години	3,1	2,0	2,6	2,0
Витрати палива,	154,0	147,0	146,2	144,7

Укладач:

Професор кафедри економічних та фінансово правових дисциплін,
кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

Змістовий модуль 2. Теоретичні засади та методичні прийоми бухгалтерського обліку.

Тема 2: Предмет, об'єкти та принципи бухгалтерського обліку.

З дисципліни: Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу.

Категорія слухачів: студенти 2 курсу ННІ права та психології.

Навчальна мета:

Ознайомлення студентів із науково-практичними проблемами формування фінансів підприємства, оцінки результатів підприємницької діяльності та місця та ролі інформаційного забезпечення .

Виховна мета:

Формування у студентів наукового світогляду та сприяння адаптації в сучасних умовах ринкової економіки.

Розвивальна мета:

Розвинути та активізувати у студентів мислення щодо особливостей формування фінансів підприємства.

Навчальний час: 4 год.

Навчальне обладнання: ТЗН: дошка, мультимедійний проектор, дошка.

Міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни:

1. Основи економічної теорії
2. Ринкова економіка
3. Цивільне право

Забезпечувані дисципліни:

1. Фінансове право
2. Господарське право
3. Податкове право.
4. Судова бухгалтерія

Навчальні питання

1. Господарський облік та його види. Облікові вимірники.

2. Предмет та об'єкти бухгалтерського обліку. Аналіз нормативно-правової бази ведення бухгалтерського обліку в Україні. Закон України « Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»
2. Мета, функції та принципи бухгалтерського обліку.
3. Класифікація господарських засобів підприємства:
  - а) за їх складом і використанням;
  - б) за джерелами формування.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99. № 996- XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст.365
2. Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник.- К.: Видавництво НІОС, 2000.
3. Загородній А.Г., Партин Г.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – Л.: ЛБІ НБУ, 2003.
4. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2004. – 377 с.
5. Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377 с.
6. Селіверстова Л.С., Скрипник О.В. Фінансовий аналіз: Навчально методичний посібник// «Видавництво «Центр учбової літератури»», 2012. – 274 с.
7. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 268 с.

Періодичні видання.

1. Газета «Все про бухгалтерський облік» 2012 р.
2. Журнал «Бухгалтер» № 1-10 2012 р. Газета «Баланс» 2012р.

Інтернет-ресурси

1. www.ac-rada.gov.ua - Офіційний сайт Рахункової палати України.
2. www.kmu.gov.ua - Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
3. www.mfu.gov.ua - Офіційний сайт Міністерства фінансів України.
4. www.nbu.gov.ua - Офіційний сайт Національного банку України.
5. www.pravoznavec.com.ua - Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".
6. www.rada.gov.ua - Офіційний сайт Верховної Ради України.
7. www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog.htm - Каталог корпоративної колекції перекладів нормативно-правових актів зарубіжних країн (за бібліотечно-бібліографічним класифікатором).
8. www.sta.gov.ua - Офіційний сайт Державної податкової служби України.
9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.

Методичні поради з викладання теми.

При вивченні теми та підготовці до семінарського заняття слід звернути увагу на те, що в сучасних умовах бухгалтерський облік є основним джерелом інформації про господарську та фінансову діяльність підприємства, його потенційні можливості для розвитку. Для цього існують різні види обліку, що взаємопов'язані між собою: оперативно-технічний, статистичний, бухгалтерський. Слід зазначити, що сучасна система бухгалтерського обліку пройшла тривалий час становлення і сформувалась під впливом національних, економічних, політичних, культурних та інших особливостей розвитку країн світу. З часом в бухгалтерському обліку викристалізувалися ряд основних концептуальних положень та вимог, що є на сьогодні загальноприйнятими.

Розвиток ринкових відносин в Україні, інтеграція її в європейську і світову системи господарювання визначили стратегію реформування бухгалтерського обліку. Протягом 1990-2002 років загалом сформовано нормативну базу ведення бухгалтерського обліку в Україні. Важливим моментом при цьому є те, що у 1990 році облік отримав статус професії, яка потребує ліцензії, дотримання кодексу професійної етики, обов'язкового мінімуму кваліфікації та освіти.

Для ведення господарської діяльності кожне підприємство (установа, організація) повинно мати будівлі, машини, кошти та інші цінності, які в сукупності складають господарські засоби підприємства. Саме їх використання дозволяє підприємству реалізувати мету своєї діяльності – отримати прибуток. В бухгалтерському обліку господарські засоби класифікують: за складом і використанням; за джерелами формування (фінансування). Господарські засоби згруповані за складом і розміщенням формують активи підприємства і їх облік ведеться в активі балансу підприємства. Господарські засоби згруповані за джерелами їх утворення (фінансування) формують пасиви підприємства і їх облік ведеться в пасиві балансу підприємства. Баланс - одна з основних форм звітності підприємства (форма № 1). Аналіз балансу дозволяє власникам

План проведення практичного заняття 1 (2год)

1. Господарський облік та його види. Облікові вимірники.
2. Предмет та об'єкти бухгалтерського обліку. Аналіз нормативно-правової бази ведення бухгалтерського обліку в Україні. Закон України « Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»
2. Мета, функції та принципи бухгалтерського обліку.
3. Класифікація господарських засобів підприємства:
  - а) за їх складом і використанням.

Запитання та завдання для самостійного контролю.

Завдання 1. Дати письмову відповідь на наступні питання:

1. За якими ознаками характеризують у бухгалтерському обліку господарські засоби підприємства?
2. Як згрупувати господарські засоби підприємства за їх складом і використанням?
3. Що слід віднести до матеріальних, нематеріальних та фінансових активів підприємства?
4. Які господарські засоби підприємства вважаються ліквідними, а які неліквідними? Наведіть приклади.
5. Яка відмінність між дебіторською і кредиторською заборгованістю?

Завдання 2. Економічний диктант. Продовжить визначення:

- А) Предметом бухгалтерського обліку є -.....;
- Б) Господарські засоби підприємства групуються за такими ознаками:....;
- В) До необоротних активів підприємства відносять.....;
- Г) До оборотних активів підприємства відносять.....;
- Д) До власного капіталу підприємства слід віднести.....;
- Е) Дебіторська заборгованість підприємства це.....;
- Ж) Кредиторська заборгованість підприємства це.....

Завдання 3. Необхідно згрупувати зовнішніх користувачів бухгалтерської інформації наступним чином:

1. користувачі з прямою фінансовою зацікавленістю;
2. користувачі з непрямую фінансовою зацікавленістю;
3. користувачі без фінансової зацікавленості.

Вихідні дані:

банки, біржі, кредитори, статистичні органи, фінансові державні органи, інвестори, лізингова компанія, власники облігацій підприємства, директор, головний бухгалтер, потенційні власники підприємства, замовники продукції підприємства, підрядчики, службовці підприємства.

Завдання 4. Необхідно визначити, які вимірники використовуються в наведених нижче ситуаціях.

Вихідні дані:

1. Підприємство перерахувало аванс іншому підприємству – 5000 грн.
2. Оприходовані від постачальника матеріали -1000 кг на загальну суму
3. 60000 грн.
4. Перераховано постачальнику за отримані матеріали – 45000 грн.
5. Робітникам виробництва нарахована заробітна плата за 84 людино-години.
6. Відвантажена покупцю готова продукція – 500 одиниць за ціною
7. 250 грн./один.
8. 6. Робітник Шевченко О.Ф. відпрацював у січні 2008 року 16 днів.
9. 7. Відпущені зі складу в виробничий цех матеріали – 500 кг. сировини загальною вартістю 30000 грн.

Завдання 5.3 метою засвоєння облікової термінології знайти відповідне значення для кожного із наведених термінів в таблиці.

Таблиця 1

№ з/п	Термін	Визначення
1	Господарський облік	Система вивчення і контролю масових соціально-економічних явищ і процесів суспільного життя
2	Оперативний облік	Процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання і передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень
3	Статистичний облік	Система обробки і підготовки інформації для планування, контролю і прийняття рішень на різних рівнях управління підприємством
4	Фінансовий (бухгалтерський) облік	Процес спостереження, збирання, оцінки, класифікації, обробки і передачі інформації про фактичний стан діяльності економічного суб'єкта
5	Внутрішньогосподарський (управлінський) облік	Система поточного спостереження і контролю за окремими господарськими операціями в ході їх безпосереднього здійснення
6	Мета бухгалтерського обліку	Застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань, витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства
7	Активи	Заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілює у собі економічні вигоди
8	Власний капітал	Ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, зумовить економічні вигоди в майбутньому
9	Зобов'язання	Частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань
10	Господарська операція	Фундаментальна облікова модель
11	$A = BK + Z$	Подія, яка викликає зміни у структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства
12	Автономність	Постійне (з року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики
13	Обачність	Оцінка активів і зобов'язань підприємства здійснюється, виходячи із припущення, що його діяльність триватиме далі
14	Послідовність	Кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від його власників, у зв'язку і чим особисте майно і зобов'язання власників не повинно відображатися у фінансовій звітності підприємства

15	Безперервність	Метою є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої і неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності і про рух грошових коштів підприємства
----	----------------	--

Завдання 6. На основі нижче наведених даних провести групування майна підприємства по видам:

Таблиця 2
Склад майна промислового підприємства

№ з/п	Найменування майна	Сума, грн..
1	2	3
1.	Паливо	1500,0
2.	Готова продукція на складі	40000,0
3.	Виробниче обладнання в цехах	110000,0
4.	Товари відвантажені покупцю	9000,0
5.	Земельна ділянка	6000,0
6.	Тара	800,0
7.	Аванс у агента постачання	50,0
8.	Каса	300,0
9.	Інші засоби	400,0
10.	Незакінчене виробництво	20000,0
11.	Основні матеріали	15000,0
12.	Інші дебітори	2000,0
13.	Довгострокові цінні папери	6000,0
14.	Короткострокові цінні папери	1000,0
15.	Патенти	1000,0
16.	Поточний рахунок у національній валюті	12000,0
17.	Допоміжні матеріали	3200,0
18.	Основні засоби загально-виробничого призначення	55000,0
19.	Малоцінні та швидкозношувальні предмети	5000,0
20.	Підзвітні особи	200,0
21.	Інші матеріали	50,0
22.	Покупні напівфабрикати	11000,0
23.	Витрати майбутніх періодів	1000,0
24.	Будівля та обладнання складів	35000,0
25.	Будівля заводууправління	23000,0
26.	Основні засоби ЖКК підприємства	160000,0
27.	Основні засоби цехів допоміжного виробництва	17000,0
28.	Поточний рахунок в іноземній валюті	20000,0
29.	Заборгованість покупців	1000,0
	ВСЬОГО:	

Групування майна підприємства по видам виконати за наступною формою:

№ з/п	Група майна	Підгрупа майна	Найменування майна	Сума, грн..
1	2	3	4	5

1.	Засоби довгострокового користування (основний капітал) 1.1. Основні засоби; 1.2. Довгострокові фінансові вклади; 1.3. Нематеріальні активи. Всього по гр. 1
2.	Оборотні засоби (оборотний капітал) 2.1. Матеріальні засоби; 2.2 Засоби у розрахунках (різні види дебіторської заборгованості); 2.3. Грошові засоби; 2.4. Інші засоби. Всього по гр. 2
3.	Позаоборотні (відособлені засоби) 3.1. Внески в бюджет; 3.2. Відрахування у фонди; 3.3. Чистий убуток Всього по гр. 3
4.	Засоби, що не належать підприємству 4.1. Орендовані основні засоби; 4.2. Товарно-матеріальні цінності прийняті на тимчасове зберігання; 4.3. Товари на комісії; 4.4. Бланки документів і цінних паперів; 4.5. Списана дебіторська заборгованість. Всього по гр. 4
	<i>ВСЬОГО МАЙНА:</i>

Укладач:

Професор кафедри економічних
та фінансово правових дисциплін,
кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

Тема 3.Метод бухгалтерського обліку. Бухгалтерський баланс.

З дисципліни: Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу.

Категорія слухачів: студенти 2 курсу ННІ права та психології.

Навчальна мета:

Ознайомлення студентів із науково-практичними проблемами формування фінансів підприємства, оцінки результатів підприємницької діяльності та місця та ролі інформаційного забезпечення .

Виховна мета:

Формування у студентів наукового світогляду та сприяння адаптації в сучасних умовах ринкової економіки.

Розвивальна мета:

Розвинути та активізувати у студентів мислення щодо особливостей формування фінансів підприємства.

Навчальний час: 4 год.

Навчальне обладнання: ТЗН: дошка, мультимедійний проектор.

Міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни:

- 1.Основи економічної теорії
- 2.Ринкова економіка
3. Цивільне право

Забезпечувані дисципліни:

1. Фінансове право
2. Господарське право
3. Податкове право.
4. Судова бухгалтерія

Навчальні питання.

- 1.Визначення поняття «метод бухгалтерського обліку». Методичні прийоми бухгалтерського обліку, їх зміст.
- 2.Поняття про бухгалтерський баланс та його будову. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2. «БАЛАНС».
- 3.Види бухгалтерських балансів.
- 4.Аналіз впливу господарських операцій підприємства на зміни в його бухгалтерському балансі:
  - Операції, що спричиняють зміни тільки в активі балансу.
  - Операції, що викликають зміни тільки в пасиві балансу.
  - Операції, що спричиняють зміни і в активі і в пасиві балансу.
- 5.Практичні завдання.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99. № 996- XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст.365
2. Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник.- К.: Видавництво НІОС, 2000.
3. Загородній А.Г., Партин Г.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – Л.: ЛБІ НБУ, 2003.
4. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2004. – 377 с.
5. Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377 с.
6. Селіверстова Л.С., Скрипник О.В. Фінансовий аналіз: Навчально методичний посібник// «Видавництво «Центр учбової літератури»», 2012. – 274 с.
7. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 268 с.

Періодичні видання.

1. Газета «Все про бухгалтерський облік» 2012 р.
2. Журнал «Бухгалтер» № 1-10 2012 р. Газета «Баланс» 2012р.

Інтернет-ресурси

1. www.ac-rada.gov.ua - Офіційний сайт Рахункової палати України.
2. www.kmu.gov.ua - Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
3. www.mfu.gov.ua - Офіційний сайт Міністерства фінансів України.
4. www.nbu.gov.ua - Офіційний сайт Національного банку України.
5. www.pravoznavec.com.ua - Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".
6. www.rada.gov.ua - Офіційний сайт Верховної Ради України.
7. www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog.htm - Каталог корпоративної колекції перекладів нормативно-правових актів зарубіжних країн (за бібліотечно-бібліографічним класифікатором).
8. www.sta.gov.ua - Офіційний сайт Державної податкової служби України.
9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.

Методичні поради з викладання теми.

При вивченні теми та підготовці до семінарського та практичного заняття особливу увагу зверніть на те, що метод бухгалтерського обліку складається з

окремих специфічних методичних прийомів. До них належать: документування, інвентаризація, оцінювання, калькування, рахунки, подвійний запис, бухгалтерський баланс, бухгалтерська звітність. Методичні прийоми бухгалтерського обліку взаємопов'язані, доповнюють один одного і в сукупності становлять єдине ціле – метод бухгалтерського обліку. Уся сукупність методичних прийомів направлена на оперативне управління та контроль за здійсненням господарських операцій. Важливим методичним прийомом, що дає можливість мати точні дані про стан і наявність господарських засобів на підприємстві є бухгалтерський баланс. З 1 січня 2000 року в Україні введено в дію нову форму балансу підприємства, що відповідає міжнародним стандартам здійснення бухгалтерського обліку суб'єктами господарювання (Національний стандарт № 2.). За своєю формою – це таблиця, яка складається з двох частин. Одна частина – актив, друга – пасив. У активі відображені дані про наявність і стан господарських засобів підприємства за їх складом і призначенням. У пасиві – дані про види і розмір джерел формування господарських засобів. Зверніть увагу на те, що основною властивістю бухгалтерського балансу є рівність двох його сторін активу і пасиву. Це основна вимога балансу, яка є об'єктивною.

План проведення практичного заняття 1 (2год)

- 1.Визначення поняття «метод бухгалтерського обліку». Методичні прийоми бухгалтерського обліку, їх зміст.
- 2.Поняття про бухгалтерський баланс та його будову. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2. «БАЛАНС».
- 3.Види бухгалтерських балансів.

План проведення практичного заняття 2 (2год)

- 1.Аналіз впливу господарських операцій підприємства на зміни в його бухгалтерському балансі:
  - Операції, що спричиняють зміни тільки в активі балансу.
  - Операції, що викликають зміни тільки в пасиві балансу.
  - Операції, що спричиняють зміни і в активі і в пасиві балансу.
- 2.Практичні завдання.

Завдання для самостійного вивчення (16 год.).

Запитання та завдання для самостійного контролю.

Завдання 1 . Економічний диктант.

Продовжить визначення термінів :

- А)Метод бухгалтерського обліку це.....;
- Б)До матеріальних активів підприємства відносять.....;

- В) До нематеріальних активів підприємства відносять.....;
- Г) На які активи підприємство нараховує амортизацію.....;
- Д) До джерел формування господарських засобів підприємства відносять...;
- Е) Статті балансу поділяються на.....;
- Ж) До активних статей балансу належать.....;
- З) До пасивних статей балансу належать.....;
- К) Основна властивість балансу полягає в.....

Завдання 2. Знайти помилки в наведеній класифікації по приватному підприємству «Чайка». Відповідь оформити у формі таблиці.

Класифікація майна ПП «Чайка»		Таблиця 1
Актив	Зобов'язання	
Гроші в касі	Позика банку	
Прибори	Обладнання	
Кредитори		
Споруди		
	Транспортні засоби	
Дебітори		

Завдання 3. Складіть баланс новоствореного підприємства за умови, що в статуті підприємства вказаний капітал в сумі 15000 грн. і вся ця сума внесена засновниками на розрахунковий рахунок цього підприємства.

- Нехай це підприємство взяло в банку позику і зарахувало на розрахунковий рахунок 10000 грн. Як зміниться баланс після такої операції?

- Нехай це підприємство купило товарів на суму 5000 грн. Гроші за цей товар сплачені. Який вигляд буде мати баланс після цієї операції?

- Як класифікуються наведені господарські операції за їх впливом на бухгалтерський баланс?

Завдання 4. Відомі залишки статей балансу підприємства «Імпульс» (дані наведені в гривнях):

- кредитори – 750
- дебітори – 1500
- позики під сировину – 25500
- прибуток – 9000
- знос основних засобів – 1500
- готова продукція – 9250
- допоміжні матеріали – 3250
- незавершене виробництво – 5000
- розрахунковий рахунок – 1325
- статутний капітал – 55000
- паливо – 28000
- каса – 175
- розрахунки з робітниками за заробітною платою – 11000

- основні засоби – 51250

Складіть баланс підприємства «Імпульс».

Завдання 5. Підприємство «Ера» зареєстроване зі статутним капіталом 100 тис. грн., при цьому внесено на розрахунковий рахунок грошима 20 тис. грн., будівля вартістю 30 тис. грн., матеріали вартістю 10 тис. грн. Складіть баланс підприємства «Ера».

Завдання 6. Опишіть вплив наступних господарських операцій на баланс:

а) сплачено продавцю аванс за сировину з поточного рахунку в банку 850 грн.;

б) отримано від покупця безготівкові кошти як аванс за товар 2300 грн.;

в) отримана від продавця сировина без попередньої оплати на суму 2300 грн.;

г) сплачений податок на прибуток 500 грн.

Укладачі:

Професор кафедри економічних
та фінансово правових дисциплін,
кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

Ст.викладач кафедри економічних
та фінансово-правових дисциплін,
кандидат економічних наук

Селіверстова Л.С.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. СПОСОБИ ВІДОБРАЖЕННЯ ТА ВИДИ КОНТРОЛЮ ЗА ЗДІЙСНЕННЯМ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

ТЕМА 4. СИСТЕМА РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА МЕТОД ПОДВІЙНОГО ЗАПИСУ

З дисципліни: Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу.

Категорія слухачів: студенти 2 курсу ННІ права та психології.

Навчальна мета:

Визначення предмету, об'єкту та методів бухгалтерського обліку; характеристика системи рахунків; формування бухгалтерського балансу та розкриття суті подвійного запису.

Виховна мета:

Формування у студентів наукового світогляду та сприяння адаптації в сучасних умовах ринкової економіки.

Розвивальна мета:

Розвинути та активізувати у студентів мислення щодо бухгалтерського обліку, його місця та значення у підприємницькій діяльності; ролі системи рахунків.

Навчальний час: 4 год.

Навчальне обладнання: ТЗН: дошка, мультимедійний проектор, дошка.

Міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни:

1. Основи економічної теорії
2. Ринкова економіка
3. Цивільне право

Забезпечувані дисципліни:

1. Фінансове право
2. Господарське право
3. Податкове право.
4. Судова бухгалтерія

Навчальні питання

1. Поняття про рахунки бухгалтерського обліку . Будова рахунку.
2. Класифікація рахунків за економічним змістом.
3. Класифікація рахунків за призначенням і структурою бухгалтерського обліку.
4. Рахунки синтетичного та аналітичного обліку.
5. Рахунки синтетичного та аналітичного обліку.
6. Поняття подвійного запису. Принцип подвійності та його значення.

7. Просте і складне бухгалтерське проведення.

8. Поняття про План рахунків бухгалтерського обліку. Структура Плану рахунків.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99. № 996- XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст.365

2. Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник. – К.: Видавництво НІОС, 2000.

3. Загородній А.Г., Партин Г.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – Л.: ЛБІ НБУ, 2003.

4. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2004. – 377 с.

5. Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377 с.

6. Селіверстова Л.С., Скрипник О.В. Фінансовий аналіз: Навчально методичний посібник// «Видавництво «Центр учбової літератури»», 2012. – 274 с.

7. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 268 с.

Періодичні видання.

1. Газета «Все про бухгалтерський облік» 2012 р.

2. Журнал «Бухгалтер» № 1-10 2012 р. Газета «Баланс» 2012р.

Інтернет-ресурси

1. www.ac-rada.gov.ua - Офіційний сайт Рахункової палати України.

2. www.kmu.gov.ua - Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.

3. www.mfu.gov.ua - Офіційний сайт Міністерства фінансів України.

4. www.nbu.gov.ua - Офіційний сайт Національного банку України.

5. www.pravoznavec.com.ua - Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".

6. www.rada.gov.ua - Офіційний сайт Верховної Ради України.

7. www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog.htm - Каталог корпоративної колекції перекладів нормативно-правових актів зарубіжних країн (за бібліотечно-бібліографічним класифікатором).

8. www.sta.gov.ua - Офіційний сайт Державної податкової служби України.

9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.

Методичні поради з викладання теми.

При вивченні теми та підготовці до семінарського заняття слід визначитись з поняттям «рахунок», «Бухгалтерський рахунок». Бухгалтерські рахунки використовують для групування за певною системою фінансово-

економічної інформації діяльності підприємства, для її відображення у бухгалтерському обліку, здійснення контролю за господарськими процесами, станом і рухом господарських засобів та джерел їх формування. За побудовою рахунки – це таблиці, які складають з двох частин: дебету і кредиту. Зверніть увагу на те, що будь-яка господарська операція неодмінно записується на двох або більше рахунках по дебету і кредиту в рівновеликій сумі. В цьому і полягає суть подвійного запису, який дає змогу здійснювати контроль за наявністю, станом і використанням господарських засобів, джерел їх формування та розрахунками підприємств.

План проведення практичного заняття 1 (2 год)

1. Поняття про рахунки бухгалтерського обліку. Будова рахунку.
2. Класифікація рахунків за економічним змістом.
3. Класифікація рахунків за призначенням і структурою бухгалтерського обліку.
4. Рахунки синтетичного та аналітичного обліку.

План проведення практичного заняття 2 (2 год)

1. Рахунки синтетичного та аналітичного обліку.
2. Поняття подвійного запису. Принцип подвійності та його значення.
3. Просте і складне бухгалтерське проведення.
4. Поняття про План рахунків бухгалтерського обліку. Структура Плану рахунків.

Завдання для самостійного вивчення (14 год.)

Запитання та завдання для самостійного контролю.

Завдання 1. Дайте письмову відповідь на наступні питання:

1. Розкрийте сутність аналітичних і синтетичних рахунків. Навіщо вони відкриваються? У чому полягає взаємозв'язок між ними?
2. Для чого призначені позабалансові рахунки?
3. У чому полягає контрольне значення подвійного запису?
4. Яке призначення рахунків: а) класів 0-7; б) класу 8; в) 9?
5. Що таке оцінка? Які її види?
6. В чому полягає завдання та значення калькулювання.
7. В чому сутність та значення бухгалтерського проведення?

Завдання 2. Зробіть бухгалтерське проведення на такі операції:

- а) сплачено постачальникам за товари – 5000 грн.;
- б) отримано від постачальника товар – 5000 грн.;

- в) отримано аванс від покупця – 8000 грн.;
- г) сплачено постачальникам за основні фонди – 6000 грн.;
- е) отримано в кредит – 2000 грн.

Завдання 3. Первинні бухгалтерські документи підприємства свідчать про наступні здійснені господарські операції (в гривнях). Зробити відповідні бухгалтерські проведення, що підтверджують проведені господарські операції:

- сплачено постачальниками за товари на 5000 грн.
  - отримано від постачальника товар на суму 5000 грн.
- отримано аванс від покупця на суму 800 грн.
- видана заробітна плата працівникам в розмірі 4000 грн.
- сплачено постачальникам за основні фонди 6000 грн.
- отримано товар в кредит на суму 2000 грн.
- отримана короткострокова позика в банку в розмірі 5000 грн.
- отримана готівка в банку в сумі 4000 грн.
- нарахований знос основних фондів в розмірі 1200 грн.
  - погашена дебіторська заборгованість на суму 9000 грн.

Завдання 4. Зробіть бухгалтерські проведення за наступними господарськими операціями:

- Відпущено виробничі запаси в основне і допоміжне виробництво.
- Відпущено в основне і допоміжне виробництво малоцінні та швидкозношувані предмети.
- Передані напівфабрикати власного виробництва в подальше перероблення.
- Списано на витрати виробництва витрати на відрядження робітників, зайнятих виробництвом продукції.
- Прийнято до оплати рахунки постачальників за надані послуги цехами основного і допоміжного виробництв.
- Нарховано заробітну плату робітникам, зайнятим виробництвом продукції.
- Передано на склад готову продукцію, виготовлену на підприємстві.
- Відображено суму дооцінки готової продукції.
- Передано до складу виробничих запасів частину готової продукції (тара), що призначалася для подальшої реалізації, але була залишена на підприємстві для власного використання.
- Відображено вартість готової продукції, виданої зі складу підзвітній особі.
  - Відображено собівартість готової продукції, використаної для адміністративних цілей.
- Списано собівартість готової продукції власного виробництва у зв'язку з проведенням досліджень та розробок.
- Відображено вартість нестачі чи псування готової продукції, якщо винної особи не виявлено.

Укладачі:

Професор кафедри економічних
та фінансово правових дисциплін,
кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

Тема 5. ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВІ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

З дисципліни: Основи фінансів та бухгалтерського обліку.

Категорія слухачів: студенти 2 курсу ННІ права та психології.

Навчальна мета:

Визначення складових методів бухгалтерського обліку; характеристика документування та інвентаризації.

Виховна мета:

Формування у студентів наукового світогляду та сприяння адаптації в сучасних умовах ринкової економіки.

Розвивальна мета:

Розвинути та активізувати у студентів мислення щодо бухгалтерського обліку, документування та інвентаризації.

Навчальний час: 2 год.

Навчальне обладнання: ТЗН: дошка, мультимедійний проектор.

Міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни:

1. Основи економічної теорії
2. Ринкова економіка
3. Цивільне право

Забезпечувані дисципліни:

1. Фінансове право
2. Господарське право
3. Податкове право.
4. Судова бухгалтерія

Навчальні питання

1. Поняття «документ», «бухгалтерський документ» та « документування». Зміст документів, структура та вимоги до їх створення, юридичне оформлення документів. Класифікація бухгалтерських документів.
2. Документообіг. Документація документообігу. Правове значення документів та відповідальність за їх складання та зберігання.
3. Поняття «інвентаризація» її призначення. Класифікація інвентаризацій. Умови та порядок проведення інвентаризації . Правила оформлення результатів інвентаризації.
4. Оцінка та калькуляція як прийоми методу бухгалтерського обліку.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99. № 996- XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 40, ст.365
2. Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник.- К.: Видавництво НІОС, 2000.
3. Загородній А.Г., Партин Г.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – Л.: ЛБІ НБУ, 2003.
4. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2004. – 377 с.
5. Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377 с.
6. Селіверстова Л.С., Скрипник О.В. Фінансовий аналіз: Навчально методичний посібник// «Видавництво «Центр учбової літератури»», 2012. – 274 с.
7. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 268 с.

Періодичні видання.

1. Газета «Все про бухгалтерський облік» 2012 р.
2. Журнал «Бухгалтер» № 1-10 2012 р. Газета «Баланс» 2012р.

Інтернет-ресурси

1. www.ac-rada.gov.ua - Офіційний сайт Рахункової палати України.
2. www.kmu.gov.ua - Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
3. www.mfu.gov.ua - Офіційний сайт Міністерства фінансів України.
4. www.nbu.gov.ua - Офіційний сайт Національного банку України.
5. www.pravoznavec.com.ua - Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".
6. www.rada.gov.ua - Офіційний сайт Верховної Ради України.
7. www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog.htm - Каталог корпоративної колекції перекладів нормативно-правових актів зарубіжних країн (за бібліотечно-бібліографічним класифікатором).
8. www.sta.gov.ua - Офіційний сайт Державної податкової служби України.
9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.

Методичні поради з викладання теми

Документація та інвентаризація – складові методу бухгалтерського обліку. Первинна документація є основою бухгалтерського обліку, тому необхідно особливо звернути увагу на вимоги щодо змісту й оформлення бухгалтерських документів. Первинні документи, для надання їм сили й доказовості, повинні мати обов'язкові реквізити (характеристики). До оформлення бухгалтерських документів пред'являють вимоги, які є обов'язковими. Перелік цих вимог необхідно знати і дотримуватись.

Для уточнення і коригування даних бухгалтерського обліку застосовують інвентаризацію. Остання є важливим засобом контролю за зберіганням майна, дотримання фінансово-платіжної дисципліни.

План проведення практичного заняття

1. Поняття «документ», «бухгалтерський документ» та «документування». Зміст документів, структура та вимоги до їх створення, юридичне оформлення документів. Класифікація бухгалтерських документів.
2. Документообіг. Документація документообігу. Правове значення документів та відповідальність за їх складання та зберігання.
3. Поняття «інвентаризація» її призначення. Класифікація інвентаризацій. Умови та порядок проведення інвентаризації. Правила оформлення результатів інвентаризації.
4. Оцінка та калькуляція як прийоми методу бухгалтерського обліку.

Завдання для самостійного вивчення(12 год.).

Запитання та завдання для самостійного контролю.

Завдання 1.

1. Опишіть послідовність та зміст перевірки та обробки первинних бухгалтерських документів.
2. Визначте функції бухгалтера в організації документообороту.
3. Перелічіть розпорядчі бухгалтерські документи.
4. Перелічіть виконавчі (виправдувальні) бухгалтерські документи.

Дайте письмові відповіді на питання:

5. Які документи підтверджують видачу готівкових грошей з каси підприємства?
6. Які документи необхідні для зняття готівки з банківського рахунку?
7. Які документи необхідні для отримання заробітної плати в касі підприємства?
8. Визначте терміни збереження бухгалтерських документів. Якими нормативними актами при цьому слід керуватися?
9. Яка процедура знищення бухгалтерських документів?
10. В яких випадках проведення інвентаризації є обов'язковим?
11. Хто може включатися до складу інвентаризаційної комісії?
12. Які права і обов'язки матеріально відповідальної особи?
13. Якими документами оформлюються результати інвентаризації і хто їх підписує?
14. У яких випадках нестачу матеріальних цінностей списують?
15. Які нормативно-правові акти регулюють процес та процедуру інвентаризації?

16. Яка кореспонденція здійснюється за результатами інвентаризації майна підприємства?
17. У якому випадку інвентаризація майна обов'язкова?
18. Визначте етапи підготовки до проведення інвентаризації?
19. Які документи оформлює інвентаризаційна комісія в процесі роботи?
20. Що таке інвентаризаційна різниця?

Завдання 2. Економічний диктант.

Продовжить визначення:

1. Бухгалтерський документ це.....;
2. Документування – це.....;
3. За місцем складання бухгалтерські документи поділяються...;
4. За призначенням бухгалтерські документи поділяються...;
5. За порядком складання бухгалтерські документи поділяються...;
6. За способом оформлення операцій документи поділяються...;
7. За змістом бухгалтерські документи поділяються...;
8. Групування документів – це.....;
9. За повнотою охоплення засобів, коштів і розрахунків підприємства інвентаризація буває.....;
10. За часом проведення інвентаризація буває.....;
11. Зрівнювальна відомість при інвентаризації – це.....

Завдання 3. Тести.

1. В яких з наведених випадків інвентаризація є обов'язковою:

- А) зміні форми власності;
- Б) у разі ліквідації підприємства;
- В) у всіх перелічених.

2. До складу інвентаризаційної комісії обов'язково входить:

- А) керівник підприємства;
- Б) головний бухгалтер;
- В) матеріально-відповідальна особа.

3. Метод зворотної калькуляції застосовується :

- А) коли на підставі первинних документів по прибутку та видатку майна в картках аналітичного (складського) обліку необхідно відновити більш точніше відтворити облік майна за кількісними показниками;
- Б) при контрольному зіставленні залишків, коли порівнюються дані про рух товарів за певний інвентаризаційний період;
- В) при визначенні повноти закладання продуктів у страви або виробу, дотримання норм закладки, передбачених збірником рецептур, які містяться в калькуляційних картках.

4. У яких первинних бухгалтерських документах допущені помилки виправляти заборонено:

- А) платіжні доручення;
- Б) касові ордери;
- В) облікові реєстри.

5. Оцінка – це :

- А) відображені в грошовій формі поточні витрати підприємства на виробництво продукції;
- Б) вираження у вартісному вигляді майна підприємства та джерел його придбання та зобов'язань;
- В) спосіб групування витрат і визначення собівартості придбаних матеріальних цінностей, виготовленої продукції та виконання робіт у грошовому вираженні;
- Г) спосіб визначення первинної вартості активів підприємства.

6. Калькулюція - це:

- А) спеціальна таблиця, призначена для облікового запису (реєстрації) господарських операцій;
- Б) документ, що містить відомості про господарську операцію і підтверджує її здійснення;
- В) спосіб обчислення собівартості одиниці продукції (товарів, робіт, послуг);
- Г) сума фактичних витрат на придбання активів підприємства.

7. Первинний обліковий документ – це будь-який матеріальний носій даних про:

- А) об'єкти обліку;
- Б) об'єкти обліку, який зафіксував операцію в момент її здійснення;
- В) об'єкти обліку, який дозволяє юридично підтвердити факт здійснення операції.

8. Бухгалтерські проводки, як правило, здійснюються на :

- А) первинних бухгалтерських документах;
- Б) бухгалтерських (облікових) регістрах;
- В) балансі.

9. До способів виправлення помилок в бухгалтерських документах відносять:

- А) коректурний спосіб;
- Б) доповнюючі записи;
- В) спосіб «червоного сторно».

Професор кафедри економічних
та фінансово-правових дисциплін

Тігова Т.М.

Ст. викладач кафедри кан. екон. наук

Процюк Т.Б.

9.Завдання для самостійної підготовки

Самостійна робота передбачає пошук та опрацювання рекомендованої літератури, підготовку рефератів і наукових доповідей, виконання завдань, спрямованих на розвиток самостійності та ініціативності, а також індивідуальних завдань у рамках підготовки до участі в конференціях і олімпіадах.

Самостійні завдання до теми 1.

Теми рефератів та доповідей.

- 1.Зміст, завдання та принципи фінансово-господарської діяльності підприємства.
- 2.Види аналізу та його інформаційне забезпечення.
- 3.Аналіз прибутку підприємств: види, джерела формування та напрямки розподілу.
4. Основні принципи і особливості фінансового менеджменту.
- 5.Аналіз витрат на виробництво, та реалізацію продукції.
- 6.Методи та прийоми фінансового аналізу.
- 7.Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.
- 8.Аналіз використання трудових ресурсів підприємства. Продуктивність праці.
- 9.Аналіз беззбитковості підприємства. Визначення точки критичного обсягу виробництва.
- 10.Оцінка рентабельності підприємства. Показники рентабельності.
- 11.Особливості фінансової діяльності корпорацій.
- 12.Державне кредитування підприємств.
- 13.Кредитування підприємств за рахунок коштів міжнародних фінансово-кредитних інститутів.
- 14.Зміст та завдання управління фінансами підприємств.
- 15.Поняття альтернативних витрат в економічному аналізі діяльності підприємства. Мета підрахунку альтернативних витрат.
- 16.Діяльність підприємств в умовах ризику.
- 17.Антикризове управління неплатоспроможним господарюючим суб'єктом.
- 18.Оцінка ефективності інвестицій. Інвестиційний ризик.

Завдання 1. Самостійно законспектувати та вивчити наступні питання:

1. Підприємство. Види підприємств. Господарський кодекс України (глава 7).
2. Фінансові ресурси підприємства, джерела їх формування.
3. Ринкова класифікація витрат. Витрати довго - та короткострокового періодів діяльності фірми.
4. Оцінка ефективності інвестицій. Теперішня та майбутня вартість грошей. Поняття «дисконтування».

Завдання 2 . Економічний диктант.

Продовжить визначення понять:

- 1) Фінансовий аналіз це..... ;
- 2) До прийомів фінансового аналізу відносять:..... ;
- 3) До основних форм фінансової звітності слід віднести..... ;
- 4) Фінансова діяльність підприємств це..... ;
- 5) Фінансовий стан підприємств це..... ;
- 6) Ліквідність підприємства це..... ;
- 7) Платоспроможність підприємства це..... ;
- 8) Основний капітал це..... ;
- 9) Оборотний капітал це..... ;
- 10) Рентабельність підприємства це..... ;
- 11) Суть горизонтального (тимчасового) прийому фінансового аналізу полягає... ;
- 12) Вертикальний (структурний) прийом фінансового аналізу дозволяє... ;
- 13) Трендовий прийом фінансового аналізу ґрунтується на..... ;
- 14) Аналіз відносних показників (коефіцієнтів) застосовується у фінансовому аналізі для..... ;
- 15) Порівняльний (просторовий) прийом фінансового аналізу використовується для..... ;
- 16) Факторний прийом фінансового аналізу це.....

Завдання 3. Економіст, що досліджував можливі витрати фірми в короткостроковому періоді, втратив підсумкову фінансову звітність. У чернетці він знайшов наступні дані (див. таблицю 1):

Випуск (шт.) A	Загальні витрати TC	Середні пост. витрати AFC	Змінні витрати VC	Середні загальні витрати AC
1				150
2		60		
3			90	
4	240			

Відновіть підсумкову форму звітності, якщо відомо, що граничні витрати підприємства є постійними.

Завдання 4. Необхідно визначити ефективність двох проектів підприємства та відповісти на питання: якому проекту буде надана перевага?

Маючи 100 тис. грн., купити офісне приміщення з метою його продажу через 5 років за 120 тис. грн., або ж покласти ці 100 тис. грн. в банк під : 2 варіант – 5% річних; 3 варіант – 10 % річних.

Завдання 5. Фірма, що виробляє цукерки повинна обрати одну з трьох найефективніших виробничих технологій для кожного рівня випуску товару. Кожна з них відрізняється різним співвідношенням ресурсів (праці і капіталу). Ціна одиниці праці – 200 грош.одн., ціна одиниці капіталу – 400 грош.одиниць.

Дані про технології наведені в таблиці 2.

Випуск продукції (тон)	Технологія 1(один.)		Технологія 2(один.)		Технологія 3(один.)	
	Праця	Капітал	Праця	Капітал	Праця	Капітал
1	9	2	6	4	4	6
2	19	3	10	8	8	10
3	29	4	14	12	12	14
4	41	5	18	16	16	19
5	59	6	24	22	20	25
6	85	7	33	29	24	32
7	120	8	45	38	29	40

Завдання 6. Розрахувати на основі даних наведених у таблиці величину валового доходу, чистого, нормального та економічного прибутку підприємств. Визначити яке з двох підприємств є збитковим. Яку мету переслідує підрахунок різних видів прибутку? Про що говорить від'ємне значення економічного прибутку підприємств?

Таблиця 3.

Показники економічної діяльності підприємств		Підприємства	
		1	2
1	Вартість реалізованої продукції (тис.грн.)	1000	1000
2	Розрахункові витрати виробництва(тис.грн.)		
-	заробітна плата	500	500
-	допоміжні матеріали	250	200
-	плата за оренду	100	100
-	амортизація	100	100
3	Інвестований у виробництво капітал (тис.грн.)	1000	1000
4	Рентабельність інвестованого капіталу (%)	8	8
5	Штрафи та проценти за кредит (тис.грн.)	40	50

Примітка: Ставка податку на прибуток підприємства становить 21%.

Завдання 7. В таблиці відображені показники діяльності підприємства, яка функціонує в конкурентному середовищі. Обсяг продукції, що виробляє

підприємство є таким, що при його збільшенні граничні витрати підприємства зростають.

Розрахувати показники загальних, змінних, середніх витрат підприємства та заповнити таблицю.

Визначити ціну одиниці продукції, що випускає підприємство.

Таблиця 4.

Ціна	Випуск	Вартість реалізов. продукції	Загальні витрати	Постійні витрати	Змінні витрати	Середні витрати	Середні змінні	Граничні витрати
	1000,00	5000,00		1500,00			5,50	5,00

Завдання 8. Підприємство взяло в оренду офіс і сплачує орендну плату – 12000 грн. в рік. Приміщення офісу продається і оцінюється в 150000 грн.

Яке рішення для керівництва підприємства буде найбільш ефективним, за умов наступних банківських процентних ставок: а) 10%, б) 20%, в) 5%.

Завдання 9.

Нехай ми маємо приватну майстерню, що виробляє капелюшки, її утримує пан А, котрий водночас виконує функції шевця й організатора виробництва, розмістивши його в межах власного будинку. Структура витрат на виробництво надано в таблиці.

Необхідно визначити зовнішні та внутрішні витрати майстерні та зробити відповідні висновки за даними підрахунками.

Таблиця 5

Вартість фетру та фурнітури	300 од.
Вартість устаткування (його щомісячне зношування)	20 од.
Вартість палива та енергії	10 од.
Вартість транспортних послуг	20 од.
Неотримана зарплата (як найманого працівника)	100 од.
Можливий дохід на капітал	10 од.
Потенційна орендна плата	20 од.
Можливий дохід менеджера	120 од.

Завдання 10. За даними, наведеними в таблиці з використанням методу порівняння вкажіть, яких результатів досягло підприємство порівняно з планом і минулим роком та підприємством-конкурентом:

Таблиця 6.

Показники	За даними підприємства, що аналізується			Звітні дані підприємства - конкурента
	Звітні дані минулого року	За звітній період		
		Планові дані	Звітні дані	
Затрати праці, людино-години	3,1	2,0	2,6	2,0
Витрати палива,	154,0	147,0	146,2	144,7

Завдання 11. Проаналізуйте ефективність використання власного капіталу підприємства на підставі даних фінансової звітності та зробіть факторний аналіз рентабельності власного капіталу за такими факторами: зміна рентабельності продажу та зміна коефіцієнта оборотності власного капіталу. Зробіть висновки щодо підвищення ефективності використання капіталу підприємства. Аналіз пропонується здійснити за допомогою таблиці.

Таблиця 7. Показники ефективності використання власного капіталу

Показник	На початок року	На кінець року	Відхилення (+, -)
1. Чистий прибуток, тис. грн	248	284	
2. Загальна сума власного капіталу, тис.	1550	1577	
3. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн	1320	1243	
4. Рентабельність власного капіталу, %	16	18,01	
5. Коефіцієнт оборотності власного	85,16	78,82	
6. Рентабельність продажу, %	18,79	22,85	

Завдання 12. За даними аналітичної таблиці дайте оцінку виконання завдання з балансового прибутку. Зробіть висновки за результатами проведеного аналізу.

Таблиця 8. Аналіз балансового прибутку, тис. грн.

Показники	План	Фактично	Відхилення (+,-)
1. Прибуток від реалізації продукції	940	1020	?

2. Позареалізаційний прибуток	—	20	?
3. Позареалізаційні збитки	10	40	?
Балансовий прибуток	?	?	?

Завдання 13. За даними таблиці зробіть факторний аналіз рентабельності продукції. За результатами аналізу зробіть висновки.

Таблиця 9. Аналіз рентабельності продукції

Показники	План	Рентабельність при плановому прибутку і фактичній собівартості	Звіт	Відхилення (+,-)
1. Прибуток від реалізації продукції, тис. грн	237 876	237 876	220 065	-17811
2. Повна собівартість продукції, тис. грн	412 024	358 374	358 374	-53 650
3. Рентабельність продукції, %	57,73	66,38	61,41	+3,68

Завдання 14. За даними, які наведено в таблиці та використовуючи метод ланцюгових підстановок, визначте, як впливають на випуск продукції два фактори: середня за списком чисельність робітників та продуктивність праці.

Таблиця 10.

Показники	План	Факт	Відхилення (+,-)
1. Випуск продукції, тис. грн	325	363	?
2. Середньооблікова чисельність робітників, осіб	1200	1120	?
3. Продуктивність праці одного робітника, грн.	?	?	?

Використовуючи дані завдання та застосовуючи правила методу абсолютних різниць, визначте зміну узагальнюючого показника — випуску продукції за рахунок зміни кількісного та якісного факторів. Зробіть відповідні висновки.

Завдання 15. За даними аналітичної таблиці дайте оцінку рентабельності товарної продукції. Обчисліть вплив зміни факторів на зміну рівня

рентабельності. Зробіть висновки щодо резервів підвищення рівня рентабельності.

Таблиця 11. Аналіз рентабельності товарної продукції

Показники	План	Фактично	Відхилення (+,-)
1. Обсяг товарної продукції в цінах продажу, тис. грн	1007	1267	?
2. Собівартість товарної продукції, тис. грн	745	887	?
3. Рентабельність, %	?	?	?

Завдання 16. Використовуючи статистичні методи та один зі способів елімінування, проаналізуйте динаміку фондівіддачі основних виробничих фондів підприємства та визначте вплив зміни середньорічної вартості виробничих фондів і фондівіддачі на обсяг товарної продукції. Вихідні дані наведено в таблиці.

Таблиця 12.

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+,-)
1. Товарна продукція, тис. грн..	1800	1666	?
2. Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн..	485	501	?
3. Фондовіддача, грн..	?	?	?

Завдання 17. За даними аналітичної табл. дайте оцінку виконанню завдання з прибутку від реалізації продукції. Обчисліть вплив зміни факторів на зміну прибутку від реалізації продукції, а саме: обсягу реалізації продукції, собівартості продукції, цін продажу, структури реалізації продукції.

Таблиця 13. Аналіз прибутку від реалізації продукції, тис. грн

Показники	За звітом попереднього року	За фактичною реалізацією в базисних цінах і собівартості	За фактичною реалізацією

Виручка (дохід) від реалізації продукції	22 222	23 400	26 350
2. Затрати на виробництво	19 450	20 000	21087
3. Прибуток від реалізації	?	?	?

Завдання 18. За даними аналітичної таблиці дайте оцінку виконання завдання з балансового прибутку. Зробіть висновки за результатами проведеного аналізу.

Таблиця 14. Аналіз балансового прибутку, тис. грн.

Показники	План	Звіт	Відхилення (+,-)
1. Прибуток від реалізації продукції	710	867	9
2. Фінансовий результат від іншої реалізації	—	37	9
3. Позареалізаційні результати:			
• прибутки (+)	26	38	?
• збитки (-)	-	-15	?
Балансовий прибуток	?	?	?

Завдання 19. Тести.

1.3 поміж поданих нижче відповідей виберіть найбільш повне і правильне визначення поняття «загальний прибуток підприємства»

- А)прибуток від операційної діяльності;
- Б)прибуток від звичайної діяльності;
- В)прибуток від фінансових операцій;
- Г)прибуток від основної та іншої операційної діяльності;
- Д)Прибуток від операційної діяльності, фінансових операцій, іншої звичайної діяльності та від надзвичайних подій.

2.Назвіть складові прибутку від фінансових операцій :

- А)дохід від списання кредиторської заборгованості;
- Б)одержані пені та штрафи;
- В)дохід від спільної діяльності;
- Г)прибуток від реалізації фінансових інвестицій;
- Д)відсотки одержані за облігаціями;
- Е)доходи від операційної оренди.

3.Назвіть показники, які враховуються при обчисленні валового прибутку підприємства.

- А) дохід (виручка) від реалізації;
- Б) податок на додану вартість;
- В) акцизний податок;
- Г) адміністративні витрати?;
- Д) собівартість реалізованої продукції.

4. Знайдіть правильне визначення сутності рентабельності.

- А) абсолютна сума отриманого прибутку;
- Б) рівень доходності підприємства;
- В) прибутковість реалізованої продукції;
- Г) сума фінансових ресурсів підприємства, що забезпечують його виробничо – господарську діяльність;
- Д) перевищення виручки від реалізації над її собівартістю.

5. Назвіть показники, яких буде достатньо для обчислення чистого прибутку підприємства.

- А) прибуток підприємства;
- Б) прибуток від реалізації;
- В) прибуток від звичайної діяльності;
- Г) сплачений податок на прибуток підприємства;
- Д) податок на прибуток підприємства, ресурсні платежі.

6. Фінансовий стан підприємства залежить від :

- А) дослідження результатів господарської діяльності підприємства;
- Б) фінансової політики підприємства;
- В) ефективності використання фінансових ресурсів;
- Г) результатів виробничої, комерційної та фінансово – господарської діяльності підприємства.

7. Фінансовий аналіз є складовою частиною :

- А) аналізу господарської діяльності підприємства;
- Б) аналізу фінансової діяльності підприємства;
- В) аналізу фінансово - господарської діяльності підприємства;
- Г) аналізу бухгалтерської звітності підприємства.

8. Прийоми фінансового стану підприємства – це:

- А) аналіз відносних показників;
- Б) факторний аналіз;
- В) аналіз платоспроможності;
- Г) порівняльний аналіз;
- Д) аналіз кредитоспроможності.

9. Які з названих показників характеризують ліквідність та платоспроможність підприємства?

- А) маневреність власних оборотних коштів;

- Б) коефіцієнт концентрації залученого капіталу;
- В) частка виробничих запасів у активах;
- Г) заборгованість кредиторам;
- Д) коефіцієнт покриття запасів.

10. Фінансовий стан підприємства це:

- А) система показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів;
- Б) система показників, що відображають ліквідність та платоспроможність підприємства;
- В) система показників, що характеризують фінансову стійкість підприємства.

Укладач :

Професор кафедри економічних
та фінансово правових дисциплін,
кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

Самостійна робота до теми 2.

Теми рефератів та доповідей

1. Бухгалтерський облік у системі управління і користувачі облікової інформації.
2. Загальна характеристика фінансового та внутрішньогосподарського обліку.
3. Методологічне управління бухгалтерським обліком і звітністю. Система нормативних актів з методології бухгалтерського обліку.
4. Матеріальні та нематеріальні активи підприємства: їх склад та характеристика.
5. Права та обов'язки головного бухгалтера підприємства.
6. Сутність креативного обліку.
7. Функції бухгалтерського обліку.
8. Дебіторська та кредиторська заборгованість підприємства: причини їх виникнення та умови погашення.
9. Склад обігових коштів підприємства та їх характеристика.
10. Поняття ліквідності. Ліквідні та неліквідні господарські засоби .
11. Власні джерела формування господарських засобів.

12. Залучені джерела формування господарських засобів.

13. Регулювання бухгалтерського обліку в Україні. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 11 травня 2000 року.

Завдання 1. Дати письмову відповідь на наступні питання:

1. За якими ознаками характеризують у бухгалтерському обліку господарські засоби підприємства?
2. Як згрупувати господарські засоби підприємства за їх складом і використанням?
3. Що слід віднести до матеріальних, нематеріальних та фінансових активів підприємства?
4. Які господарські засоби підприємства вважаються ліквідними, а які неліквідними? Наведіть приклади.
5. Яка відмінність між дебіторською і кредиторською заборгованістю?

Завдання 2. Економічний диктант. Продовжить визначення:

- А) Предметом бухгалтерського обліку є -.....;
- Б) Господарські засоби підприємства групуються за такими ознаками:....;
- В) До необоротних активів підприємства відносять.....;
- Г) До оборотних активів підприємства відносять.....;
- Д) До власного капіталу підприємства слід віднести.....;
- Е) Дебіторська заборгованість підприємства це.....;
- Ж) Кредиторська заборгованість підприємства це.....

Завдання 3. Необхідно згрупувати зовнішніх користувачів бухгалтерської інформації наступним чином:

1. користувачі з прямою фінансовою зацікавленістю;
2. користувачі з непрямою фінансовою зацікавленістю;
3. користувачі без фінансової зацікавленості.

Вихідні дані:

банки, біржі, кредитори, статистичні органи, фінансові державні органи, інвестори, лізингова компанія, власники облігацій підприємства, директор, головний бухгалтер, потенційні власники підприємства, замовники продукції підприємства, підрядчики, службовці підприємства.

Завдання 4. Необхідно визначити, які вимірники використовуються в наведених нижче ситуаціях.

Вихідні дані:

1. Підприємство перерахувало аванс іншому підприємству – 5000 грн.
2. Оприходовані від постачальника матеріали -1000 кг на загальну суму 60000 грн.
3. Перераховано постачальнику за отримані матеріали – 45000 грн.
4. Робітникам виробництва нарахована заробітна плата за 84 людино-години.

5. Відвантажена покупцю готова продукція – 500 одиниць за ціною 250 грн./один.

6. Робітник Шевченко О.Ф. відпрацював у січні 2008 року 16 днів.

7. Відпущені зі складу в виробничий цех матеріали – 500 кг. сировини загальною вартістю 30000 грн.

Завдання 5.3 метою засвоєння облікової термінології знайти відповідне значення для кожного із наведених термінів в таблиці.

№ з/п	Термін	Визначення
1	Господарський облік	Система вивчення і контролю масових соціально-економічних явищ і процесів суспільного життя
2	Оперативний облік	Процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання і передачі інформації про діяльність підприємства
3	Статистичний облік	Система обробки і підготовки інформації для планування, контролю і прийняття рішень на різних рівнях управління підприємством
4	Фінансовий (бухгалтерський) облік	Процес спостереження, збирання, оцінки, класифікації, обробки і передачі інформації про фактичний стан діяльності економічного суб'єкта
5	Внутрішньогосподарський (управлінський) облік	Система поточного спостереження і контролю за окремими господарськими операціями в ході їх безпосереднього здійснення
6	Мета бухгалтерського обліку	Застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань, витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства
7	Активи	Заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення економічних вигод підприємства
8	Власний капітал	Ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, зумовить економічні вигоди в майбутньому, як очікується
9	Зобов'язання	Частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань
10	Господарська операція	Фундаментальна облікова модель
11	$A = BK + Z$	Подія, яка викликає зміни у структурі активів та зобов'язань власному капіталі підприємства
12	Автономність	Постійне (з року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики
13	Обачність	Оцінка активів і зобов'язань підприємства здійснюється, виходячи із припущення, що його діяльність триватиме далі

14	Послідовність	Кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від його власників, у зв'язку і чим особисте майно і зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності
15	Безперервність	Метою є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої і неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності і про рух грошових коштів

Завдання 6. На основі нижче наведених даних провести групування майна підприємства по видам:

Склад майна промислового підприємства

№ з/п	Найменування майна	Сума, грн..
1	2	3
1.	Паливо	1500,0
2.	Готова продукція на складі	40000,0
3.	Виробниче обладнання в цехах	110000,0
4.	Товари відвантажені покупцю	9000,0
5.	Земельна ділянка	6000,0
6.	Тара	800,0
7.	Аванс у агента постачання	50,0
8.	Каса	300,0
9.	Інші засоби	400,0
10.	Незакінчене виробництво	20000,0
11.	Основні матеріали	15000,0
12.	Інші дебітори	2000,0
13.	Довгострокові цінні папери	6000,0
14.	Короткострокові цінні папери	1000,0
15.	Патенти	1000,0
16.	Поточний рахунок у національній валюті	12000,0
17.	Допоміжні матеріали	3200,0
18.	Основні засоби загально-виробничого призначення	55000,0
19.	Малоцінні та швидкозношувальні предмети	5000,0
20.	Підзвітні особи	200,0
21.	Інші матеріали	50,0
22.	Покупні напівфабрикати	11000,0
23.	Витрати майбутніх періодів	1000,0
24.	Будівля та обладнання складів	35000,0
25.	Будівля заводууправління	23000,0
26.	Основні засоби ЖКК підприємства	160000,0
27.	Основні засоби цехів допоміжного виробництва	17000,0
28.	Поточний рахунок в іноземній валюті	20000,0
29.	Заборгованість покупців	1000,0

	ВСЬОГО:	
--	----------------	--

Групування майна підприємства по видам виконати за наступною формою:

№ з/п	Група майна	Підгрупа майна	Найменування майна	Сума, грн..
1	2	3	4	5
1.	Засоби довгострокового користування (основний капітал)			
	1.1 Основні засоби;			
	1.2 Довгострокові фінансові вклади;			
	1.3 Нематеріальні активи.			
	Всього по гр. 1			
2.	Оборотні засоби (оборотний капітал)			
	2.1. Матеріальні засоби;			
	2.2 Засоби у розрахунках (різні види дебіторської заборгованості);			
	2.3. Грошові засоби;			
	2.4. Інші засоби.			
	Всього по гр. 2			
3.	Позаоборотні (відособлені засоби)			
	3.1. Внески в бюджет;			
	3.2. Відрахування у фонди;			
	3.3. Чистий убуток			
	Всього по гр. 3			
4.	Засоби, що не належать підприємству			
	4.1. Орендовані основні засоби;			
	4.2. Товарно-матеріальні цінності прийняті на тимчасове зберігання;			
	4.3. Товари на комісії;			
	4.4. Бланки документів і цінних паперів;			
	4.5. Списана дебіторська заборгованість.			
	Всього по гр. 4			
	<i>ВСЬОГО МАЙНА:</i>			

Завдання 7. Тести.

1. Які вимірники застосовуються в бухгалтерському обліку?

- а) фактичні, матеріальні;
- б) нормативні, активні;
- в) планові, розрахункові;
- г) натуральні, грошові

2. До оборотних активів відносять:

- а) основні засоби;
- б) грошові кошти;
- в) фонди;
- г) кредитори.

3. До зобов'язань підприємства відносять:

- а) нерозподілений прибуток;
- б) дебіторську заборгованість;
- в) кредити банку;
- г) знос основних засобів.

4. Основні засоби — це:

- а) оборотні активи підприємства;
- б) засоби, термін експлуатації яких більше 12 місяців або операційного циклу, якщо він триває більше одного року;
- в) засоби, термін експлуатації яких менше 12 місяців або операційного циклу;
- г) засоби, термін експлуатації яких перевищує 12 місяців з дати балансу.

5. До виробничих запасів підприємства відносять:

- а) основні засоби;
- б) паливо;
- в) товари;
- г) капітальні вкладення.

6. До основних засобів відносяться:

- а) необоротні активи;
- б) зобов'язання;
- в) оборотні активи;
- г) капітал.

7. До зобов'язань підприємства відносять:

- а) кредиторську заборгованість;
- б) статутний капітал;
- в) дебіторську заборгованість;
- г) фінансові інвестиції.

8. Який із названих об'єктів не належить до власного капіталу:

- а) резервний капітал;
- б) статутний капітал;
- в) кредиторська заборгованість, забезпечена власним векселем;
- г) нерозподілений прибуток.

9. До оборотних активів відносять:

- а) розрахунки з оплати праці;
- б) нематеріальні активи;
- в) резервний капітал;
- г) поточні фінансові інвестиції.

10. Розрахунки по авансах одержаних — це:

- а) розрахунки з кредиторами;
- б) необоротні активи;
- в) нематеріальні активи;
- г) розрахунки з дебіторам.

11. Незавершене виробництво — це:

- а) предмети праці, що знаходяться на загальнозаводських складах,
- б) сировина і матеріали,
- в) оборотні активи сфери обігу;
- г) предмети праці, які знаходяться в обробці на робочих місця

12. Поточна дебіторська заборгованість відноситься до:

- а) зобов'язань;
- б) необоротних активів;
- в) оборотних активів;
- г) власного капітал.

13. Яке із тверджень є неправильним:

- а) активи — це ресурси, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому;
- б) активи — це ресурси, що контролюються;
- в) активи — це ресурси підприємства, які є результатом минулих подій;
- г) активи — це ресурси, прийняті підприємством на відповідальне зберігання в результаті минулих подій.

14. Принцип обачності передбачає застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігти:

- а) завищенню оцінки зобов'язань та витрат і заниженню оцінки активів та доходів підприємства;
- б) заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства;
- в) завищенню оцінки зобов'язань та доходів і заниженню оцінки активів і витрат підприємств.

15. Операційний цикл — це:

- а) проміжок часу між придбанням запасів та реалізацією виробленої із них продукції або товарів і послуг;

- б) проміжок часу між відвантаженням та оплатою реалізованої продукції або товарів і послуг;
- в) проміжок часу між придбанням запасів та отриманням коштів від реалізації виробленої із них продукції або товарів і послуг;
- г) проміжок часу між завершенням виробництва (придбанням) та реалізацією продукції (товарів, послуг).

16. Якою є величина власного капіталу фірми, якщо вартість:

будівель — 20000 грн.; каса — 3000 грн.; розрахунки з кредиторами — 7000 грн. ;

- а) 29 000 грн.;
- б) 13 000 грн.;
- в) 16 000 грн.;
- г) 11 000грн.

Укладач :

Професор кафедри економічних
та фінансово правових дисциплін,
кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

Самостійна робота до теми 3.

Теми рефератів та доповідей

1. Актив бухгалтерського балансу. Характеристика його розділів.
2. Пасив бухгалтерського балансу. Характеристика його розділів.
3. Структура власного капіталу підприємства та джерела його формування.
4. Види балансів у бухгалтерському обліку та їх характеристика.
5. Аналіз змін у балансі підприємства. Типи господарських операцій, що спричиняють такі зміни.

Завдання 1 . Економічний диктант.

Продовжить визначення термінів :

- А)Метод бухгалтерського обліку це.....;
- Б)До матеріальних активів підприємства відносять.....;
- В)До нематеріальних активів підприємства відносять.....;
- Г)На які активи підприємство нараховує амортизацію.....;
- Д)До джерел формування господарських засобів підприємства відносять..;

- Е)Статті балансу поділяються на.....;
- Ж)До активних статей балансу належать.....;
- З)До пасивних статей балансу належать.....;
- К)Основна властивість балансу полягає в.....

Завдання 2. Знайти помилки в наведеній класифікації по приватному підприємству «Чайка». Відповідь оформити у формі таблиці.

Класифікація майна ПП «Чайка»

Актив	Зобов'язання
Гроші в касі	Позика банку
Прибори	Обладнання
Кредитори	
Споруди	
	Транспортні засоби
Дебітори	

Завдання 3. Складіть баланс новоствореного підприємства за умови, що в статуті підприємства вказаний капітал в сумі 15000 грн. і вся ця сума внесена засновниками на розрахунковий рахунок цього підприємства.

- Нехай це підприємство взяло в банку позичку і зарахувало на розрахунковий рахунок 10000 грн. Як зміниться баланс після такої операції?

- Нехай це підприємство купило товарів на суму 5000 грн. Гроші за цей товар сплачені. Який вигляд буде мати баланс після цієї операції?

- Як класифікуються наведені господарські операції за їх впливом на бухгалтерський баланс?

Завдання 4. Відомі залишки статей балансу підприємства «Імпульс» (дані наведені в гривнях):

- кредитори – 750
- дебітори – 1500
- позички під сировину – 25500
- прибуток – 9000
- знос основних засобів – 1500
- готова продукція – 9250
- допоміжні матеріали – 3250
- незавершене виробництво – 5000
- розрахунковий рахунок – 1325
- статутний капітал – 55000
- паливо – 28000
- каса – 175
- розрахунки з робітниками за заробітною платою – 11000
- основні засоби – 51250

Складіть баланс підприємства «Імпульс».

Завдання 5. Підприємство «Ера» зареєстроване зі статутним капіталом 100 тис. грн., при цьому внесено на розрахунковий рахунок грошима 20 тис. грн., будівля вартістю 30 тис. грн., матеріали вартістю 10 тис. грн. Складіть баланс підприємства «Ера».

Завдання 6. Опишіть вплив наступних господарських операцій на баланс:

- а) сплачено продавцю аванс за сировину з поточного рахунку в банку 850 грн.;
- б) отримано від покупця безготівкові кошти як аванс за товар 2300 грн.;
- в) отримана від продавця сировина без попередньої оплати на суму 2300 грн.;
- г) сплачений податок на прибуток 500 грн.

Завдання 7. Тести.

1. Мова бізнесу це:

- А) англійська;
- Б) економічна;
- В) бухгалтерський облік.

2. Фундаментом бухгалтерії визнається:

- А) математика, логіка, етика;
- Б) теорія подвійного запису;
- В) балансова теорія.

3. Бухгалтерський облік має справу:

- А) з будь-якою інформацією, що надходить на підприємство;
- Б) лише з економічною інформацією;
- В) з інформацією про господарські процеси.

4. Який державний орган здійснює методологічне керівництво бухгалтерським обліком для господарюючих суб'єктів в Україні:

- А) Держкомстат;
- Б) Міністерство економіки;
- В) Міністерство фінансів.

5. Стандарти бухгалтерського обліку це:

- А) документи щодо організації та ведення бухгалтерського обліку, затверджені Державним комітетом із стандартизації та сертифікації;
- Б) нормативні документи, що визначають правила та процедури ведення бухгалтерського обліку та складання звітності;
- В) загальноприйняті процедури відображення господарських операцій.

6. Основні засади організації та ведення бухгалтерського обліку в Україні визначені:

- А) Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;
- Б) Національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;
- В) Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.

7. Відкритою для всіх користувачів є інформація:

- А) бухгалтерського обліку;
- Б) управлінського обліку;
- В) фінансового обліку.

8. Яке з визначень предмету бухгалтерського обліку є найбільш точним:

- А) предметом бухгалтерського обліку є продукт підприємства, процес його створення, руху і використання, а також пов'язані з цим грошові, розрахункові і кредитні операції, що змінюють майно підприємства та джерела його формування;
- Б) предметом бухгалтерського обліку є господарські операції підприємства, що ведуть до змін в структурі його балансу ;
- В) предметом бухгалтерського обліку є господарські операції та розрахунки з бюджетом та цільовими фондами.

9. Які з перелічених користувачів бухгалтерської звітності є зовнішніми з прямою фінансовою зацікавленістю?

- А) обслуговуючий банк;
- Б) постачальники;
- В) страхові компанії.

10. Поточна дебіторська заборгованість відноситься до:

- А) зобов'язань ;
- Б) необоротних активів ;
- В) оборотних активів ;
- Г) власного капіталу.

Укладачі:

Професор кафедри економічних та фінансово правових дисциплін, кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

Ст.викладач кафедри економічних та фінансово-правових дисциплін, кандидат економічних наук

Селіверстова Л.С.

Самостійна робота до теми 4.

Теми рефератів та доповідей

1. План рахунків у контексті реформи бухгалтерського обліку в Україні.
2. Подвійний запис як метод повноти і правильності відображення господарських процесів. Бухгалтерське проведення.
3. Побудова плану рахунків бухгалтерського обліку.
4. Взаємозв'язок між класами бухгалтерських рахунків та розділами активу і пасиву бухгалтерського балансу.
5. Методи оцінки об'єктів обліку.
6. Калькуляція її суть та призначення.

Завдання 1. Дайте письмову відповідь на наступні питання:

1. Розкрийте сутність аналітичних і синтетичних рахунків. Навіщо вони відкриваються? У чому полягає взаємозв'язок між ними?
2. Для чого призначені позабалансові рахунки?
3. У чому полягає контрольне значення подвійного запису?
4. Яке призначення рахунків: а) класів 0-7; б) класу 8; в) 9?
5. Що таке оцінка? Які її види?
6. В чому полягає завдання та значення калькулювання.
7. В чому сутність та значення бухгалтерського проведення?

Завдання 2. Зробіть бухгалтерське проведення на такі операції:

- а) сплачено постачальникам за товари – 5000 грн.;
- б) отримано від постачальника товар – 5000 грн.;
- в) отримано аванс від покупця – 8000 грн.;
- г) сплачено постачальникам за основні фонди – 6000 грн.;
- є) отримано в кредит – 2000 грн.

Завдання 3. Первинні бухгалтерські документи підприємства свідчать про наступні здійснені господарські операції (в гривнях). Зробити відповідні бухгалтерські проведення, що підтверджують проведені господарські операції:

- сплачено постачальниками за товари на 5000 грн.
- отримано від постачальника товар на суму 5000 грн.
- отримано аванс від покупця на суму 800 грн.
- видана заробітна плата працівникам в розмірі 4000 грн.
- сплачено постачальникам за основні фонди 6000 грн.
- отримано товар в кредит на суму 2000 грн.

- отримана короткострокова позика в банку в розмірі 5000 грн.
- отримана готівка в банку в сумі 4000 грн.
- нарахований знос основних фондів в розмірі 1200 грн.
  - погашена дебіторська заборгованість на суму 9000 грн.

Завдання 4. Зробіть бухгалтерські проведення за наступними господарськими операціями:

- Відпущено виробничі запаси в основне і допоміжне виробництво.
- Відпущено в основне і допоміжне виробництво малоцінні та швидкозношувані предмети.
- Передані напівфабрикати власного виробництва в подальше перероблення.
- Списано на витрати виробництва витрати на відрядження робітників, зайнятих виробництвом продукції.
- Прийнято до оплати рахунки постачальників за надані послуги цехами основного і допоміжного виробництв.
- Нараховано заробітну плату робітникам, зайнятим виробництвом продукції.
- Передано на склад готову продукцію, виготовлену на підприємстві.
- Відображено суму дооцінки готової продукції.
- Передано до складу виробничих запасів частину готової продукції (тара), що призначалася для подальшої реалізації, але була залишена на підприємстві для власного використання.
- Відображено вартість готової продукції, виданої зі складу підзвітній особі.
  - Відображено собівартість готової продукції, використаної для адміністративних цілей.
- Списано собівартість готової продукції власного виробництва у зв'язку з проведенням досліджень та розробок.
- Відображено вартість нестачі чи псування готової продукції, якщо винної особи не виявлено.

Завдання 5. Тести.

1. Якщо номер рахунку – тризначна величина, наприклад 641 то:

- а) перша цифра показує номер розділу балансу, друга – номер субрахунку цього рахунку, а третя - номер класу;
  - б)) перша цифра показує номер розділу балансу, друга – номер класу, а третя- номер субрахунку цього рахунку;
- статистичний облік;
- в)) перша цифра показує номер класу, друга – номер балансового рахунку в цьому класі, а третя - номер субрахунку цього рахунку;

2. Для чого призначені активні рахунки:

- а) для обліку господарських засобів і коштів;
- б) для обліку джерел господарських засобів;
- в) для обліку розрахунків підприємств.

3. Для чого призначені пасивні рахунки:

- а) для обліку витрат виробництва;
- б) для обліку господарських процесів;
- в) для обліку джерел формування господарських засобів.

4. На Україні національні П(С)БО почали застосовувати з:

- а) 1 січня 2000 року;
- б) 1 січня 1999 року;
- в) 1 січня 2005 року.

5. В якому випадку кінцеве сальдо активного рахунку дорівнює 0 ?

- а) якщо на протязі місяця на рахунку не відбувався рух господарських операцій;
- б) якщо оборот за дебетом дорівнює обороту за кредитом;
- в) якщо сума початкового сальдо плюс оборот за дебетом рахунку дорівнює обороту за кредитом;
- г) в обліку такого не буває.

6. Як визначити кінцеве сальдо на пасивному рахунку?

- а) як різницю між оборотами за дебетом і кредитом рахунку;
- б) початкове сальдо за дебетом плюс обороти за дебетом мінус обороти за дебетом рахунку;
- в) початкове сальдо за кредитом плюс обороти за кредитом мінус обороти за дебетом рахунку.

7. Діючий план рахунків бухгалтерського обліку для комерційних підприємств містить:

- А) 8 класів рахунків;
- Б) 9 класів рахунків⁴
- В) 10 класів рахунків.

8. Як поділяються основні рахунки бухгалтерського обліку?

- А) контраktivні і контрпасивні;
- Б) регулюючі і оперативні;
- В) інвентарні, фондів, грошові і розрахункові.

9. Яке бухгалтерське проведення відповідає господарській операції (нарахована заробітна плата робітникам основного виробництва):

- А) Д-т «Розрахунки з оплати праці» - К-т «Виробництво»;
- Б) Д-т «Виробництво» - К-т «Розрахунки з оплати праці»;
- В) Д-т «Розрахунки з оплати праці» - К-т «Каса».

10. Рахунки, призначені для обліку активів, що не належать підприємству, умовних зобов'язань, отриманих і виданих забезпечень належать до класу:

- А) «0»;

- Б) «1-6»;
- В) «7-9».

Укладачі:

Професор кафедри економічних
та фінансово правових дисциплін,
кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

Ст.викладач кафедри економічних
та фінансово-правових дисциплін,
кандидат економічних наук

Селіверстова Л.С.

Самостійна робота до теми 5.

Теми рефератів та доповідей

1. Документування як метод бухгалтерського обліку. Вимоги щодо оформлення бухгалтерських документів.
2. Аналіз нормативно-фінансової правової бази. Порядок подання фінансової звітності. Постанова КМ України від 28 лютого 2000 р. № 419.
3. Проаналізуйте та визначте ключові моменти у Положенні про документально забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 24 травня 1998 р. № 88.
4. Проаналізуйте лист «Про термін зберігання бухгалтерських документів» та Лист Міністерства фінансів України від 29 липня 1997 р. № 18-41.

Завдання 1.

- 1.Опишіть послідовність та зміст перевірки та обробки первинних бухгалтерських документів.
- 2.Визначте функції бухгалтера в організації документообороту.
- 3.Перелічіть розпорядчі бухгалтерські документи.
4. Перелічіть виконавчі (виправдувальні) бухгалтерські документи.

Дайте письмові відповіді на питання:

- 5.Які документи підтверджують видачу готівкових грошей з каси підприємства?
- 6.Які документи необхідні для зняття готівки з банківського рахунку?
- 7.Які документи необхідні для отримання заробітної плати в касі підприємства?

- 8.Визначте терміни збереження бухгалтерських документів. Якими нормативними актами при цьому слід керуватися?
- 9.Яка процедура знищення бухгалтерських документів?
- 10.В яких випадках проведення інвентаризації є обов'язковим?
- 11.Хто може включатися до складу інвентаризаційної комісії?
- 12.Які права і обов'язки матеріально відповідальної особи?
- 13.Якими документами оформлюються результати інвентаризації і хто їх підписує?
- 14.У яких випадках нестачу матеріальних цінностей списують?
- 15.Які нормативно-правові акти регулюють процес та процедуру інвентаризації?
- 16.Яка кореспонденція здійснюється за результатами інвентаризації майна підприємства?
- 17.У якому випадку інвентаризація майна обов'язкова?
- 18.Визначте етапи підготовки до проведення інвентаризації?
- 19.Які документи оформлює інвентаризаційна комісія в процесі роботи?
- 20.Що таке інвентаризаційна різниця?

Завдання 2. Економічний диктант.

Продовжить визначення:

- 1.Бухгалтерський документ це.....;
- 2.Документування – це.....;
- 3.За місцем складання бухгалтерські документи поділяються...;
4. За призначенням бухгалтерські документи поділяються...;
5. За порядком складання бухгалтерські документи поділяються...;
- 6.За способом оформлення операцій документи поділяються...;
7. За змістом бухгалтерські документи поділяються...;
- 8.Групування документів – це.....;
- 9.За повнотою охоплення засобів, коштів і розрахунків підприємства інвентаризація буває.....;
- 10.За часом проведення інвентаризація буває.....;
- 11.Зрівнювальна відомість при інвентаризації – це..... .

Завдання 3. Тести.

1.В яких з наведених випадків інвентаризація є обов'язковою:

- А)зміні форми власності;
- Б)у разі ліквідації підприємства;
- В)у всіх перелічених.

2.До складу інвентаризаційної комісії обов'язково входить:

- А)керівник підприємства;
- Б)головний бухгалтер;
- В)матеріально-відповідальна особа.

3.Метод зворотної калькуляції застосовується :

- А) коли на підставі первинних документів по прибутку та видатку майна в картках аналітичного (складського) обліку необхідно відновити більш точніше відтворити облік майна за кількісними показниками;
- Б) при контрольному зіставленні залишків, коли порівнюються дані про рух товарів за певний інвентаризаційний період;
- В) при визначенні повноти закладання продуктів у страви або виробу, дотримання норм закладки, передбачених збірником рецептур, які містяться в калькуляційних картках.

4. У яких первинних бухгалтерських документах допущені помилки виправляти заборонено:

- А) платіжні доручення;
- Б) касові ордери;
- В) облікові реєстри.

5. Оцінка – це :

- А) відображені в грошовій формі поточні витрати підприємства на виробництво продукції;
- Б) вираження у вартісному вигляді майна підприємства та джерел його придбання та зобов'язань;
- В) спосіб групування витрат і визначення собівартості придбаних матеріальних цінностей, виготовленої продукції та виконання робіт у грошовому вираженні;
- Г) спосіб визначення первинної вартості активів підприємства.

6. Калькулюція - це:

- А) спеціальна таблиця, призначена для облікового запису (реєстрації) господарських операцій;
- Б) документ, що містить відомості про господарську операцію і підтверджує її здійснення;
- В) спосіб обчислення собівартості одиниці продукції (товарів, робіт, послуг);
- Г) сума фактичних витрат на придбання активів підприємства.

7. Первинний обліковий документ – це будь-який матеріальний носій даних про:

- А) об'єкти обліку;
- Б) об'єкти обліку, який зафіксував операцію в момент її здійснення;
- В) об'єкти обліку, який дозволяє юридично підтвердити факт здійснення операції.

8. Бухгалтерські проводки, як правило, здійснюються на :

- А) первинних бухгалтерських документах;
- Б) бухгалтерських (облікових) регістрах;
- В) балансі.

9. До способів виправлення помилок в бухгалтерських документах відносять:

- А) коректурний спосіб;

Б) доповнюючі записів;
В) спосіб «червоного сторно».

Укладачі :

Професор кафедри економічних
та фінансово правових дисциплін,
кандидат економічних наук, доцент

Тігова Т.М.

Ст. викладач кафедри економічних
та фінансово-правових дисциплін,
кандидат економічних наук

Процюк Т.Б.

10.Методичні вказівки (рекомендації) для викладачів і студентів з дисципліни

« Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу»

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ РЕФЕРАТІВ З ДИСЦИПЛІНИ.

Реферат (лат. *referre* – доповідати, повідомляти) – короткий виклад змісту одного або декількох документів з певної теми.

Обсяг реферату визначається специфікою теми і змістом документів, кількістю відомостей, їх науковою цінністю або практичним значенням. Його обсяг коливається від 10 до 15 сторінок.

Є багато видів рефератів. Науковці найчастіше мають справу з інформативними і розширеними, або зведеними, рефератами.

Інформативний реферат найповніше розкриває зміст документа, містить основні фактичні та теоретичні відомості.

Розширений, або зведений (багато джерельний, оглядовий), реферат містить відомості про певну кількість опублікованих і неопублікованих документів з однієї теми, викладені у вигляді зв'язного тексту.

Зразок структури реферату:

Титульний аркуш

Зміст

ВСТУП

РОЗДІЛ I. Історія та теорія питання

РОЗДІЛ II. Вирішення проблеми в сучасних умовах

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ДОДАТКИ (ЯКЩО ВОНИ НЕОБХІДНІ)

Реферат починається з викладу сутності проблеми. Слід уникати зайвих фраз.

У **вступі** обґрунтовуються актуальність теми, її особливості, значущість з огляду на соціальні потреби суспільства та розвиток конкретної галузі науки або практичної діяльності. Обсяг вступу не менше 2 сторінок.

У **розділі I** наводяться основні теоретичні, експериментальні дослідження з теми, зазначається, хто з учених минулого вивчав дану проблему, які ідеї висловлював. Визначаються сутність (основний зміст) проблеми, основні чинники (фактори, обставини), що зумовлюють розвиток явища або процесу,

що вивчається. Наводиться перелік основних змістових аспектів проблеми, які розглядалися вченими. Визначаються недостатньо дослідженні питання, з'ясовуються причини їх слабкої розробленості.

У **розділі II** дається поглиблений аналіз сучасного стану процесу або явища, тлумачення основних поглядів і позицій щодо проблеми. Особлива увага приділяється виявленню нових ідей та гіпотез, експериментальним даним, новим методикам, оригінальним підходам до вивчення проблеми. У цьому розділі подається аналіз практики. Висловлюються власні думки щодо перспектив розвитку проблеми.

У **висновках** подаються узагальнені умовиводи, ідеї, думки, оцінки, пропозиції науковця.

До **списку використаної літератури** включаються публікації переважно останніх 5-10 років. Особливу цінність мають роботи останнього року.

У **додатках** наводяться формули, таблиці, схеми, якщо вони суттєво полегшують розуміння роботи.

Виклад матеріалу має бути коротким і стислим. Слід використовувати синтаксичні конструкції, властиві мові наукових і технічних документів, уникати складних граматичних зворотів.

У рефераті слід використовувати стандартизовану термінологію, уникати невизначених термінів і символів або пояснювати їх при першому згадуванні в тексті. Терміни, окремі слова і словосполучення можна замінювати аббревіатурами і прийнятними текстовими скороченнями, значення яких зрозуміле з контексту.

Оформлення реферату

Розділи і підрозділи реферату прийнято нумерувати арабськими цифрами. Параграфи (підрозділи) нумерують окремо в кожному розділі. Позначення розділів (глав), параграфів і їхні порядкові номери пишуть в одному рядку з заголовком, причому в кінці крапка не ставиться.

Сторінки роботи повинні мати поля: ліве – 30 мм, зверху і знизу – 20 мм, праве – 10 мм. Реферат може бути виконаний як за допомогою комп'ютера, так і написаний від руки. Якщо реферат виконується за допомогою комп'ютера, то шрифт використовується Times New Roman, розмір – 14, між стрічковий інтервал 1,5, відступ першої стрічки абзацу – 1,25.

Усі сторінки реферату нумеруються від титульної до останньої без пропусків. Першою сторінкою вважається титульний аркуш, на ній цифра 1 не ставиться, другою вважається сторінка, що містить “зміст”, на ній цифра 2 не ставиться, на наступній сторінці проставляється цифра 3 і далі згідно з порядком. Порядковий номер сторінки проставляється зверху в праву кутку.

Коли використовуються відомості, матеріали монографій, оглядових статей, інших джерел і Ви здійснюєте на них посилання в тексті, то слід позначити порядковим номером за переліком у списку використаної літератури, виділеним двома квадратними дужками та вказати номер сторінки.

Реферат починається з титульного аркушу (зразок подано у додатку А). Далі іде зміст (зразок – додаток Б) із позначенням сторінок, на яких кожний з елементів плану викладений у роботі. Всі розділи і підрозділи, що є у плані мають бути виділені в тексті заголовками та підзаголовками. Робота закінчується списком використаної літератури (зразок оформлення літературних джерел – додаток В). Відповідно кожне літературне джерело має свою специфіку оформлення. Якщо використовувалась стаття, то обов'язково необхідно вказати номер журналу, рік видання та сторінки, на яких надрукована ця стаття.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

До теми 1. ФІНАНСИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕКТОРУ. РЕЗУЛЬТАТИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Категорія «фінанси» має декілька змістовних форм вираження. Тому розмежуйте її як історичну, економічну та правову категорію. Зверніть увагу на те, що фінанси мають грошову форму вираження, але не є грошима. При вивченні питання «фінансова система» зверніть увагу на її розгалужену структуру, яка характеризує усі її сфери. Визначте місце, яке займають в структурі фінансової системи країни фінанси господарюючих суб'єктів. Також слід звернути увагу на те, що в умовах ринкової економіки значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їх ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності. Тому в інтересах самого підприємства проводити даний аналіз регулярно, своєчасно, якісно, ґрунтовно. Останнє вимагає наявності об'єктивної інформаційної бази, що міститься в бухгалтерській та статистичній звітності.

До теми 2. ПРЕДМЕТ, ОБ'ЄКТИ ТА ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

При вивченні теми та підготовці до семінарського заняття слід звернути увагу на те, що в сучасних умовах бухгалтерський облік є основним джерелом інформації про господарську та фінансову діяльність підприємства, його потенційні можливості для розвитку. Для цього існують різні види обліку, що взаємопов'язані між собою: оперативно-технічний, статистичний, бухгалтерський. Слід зазначити, що сучасна система бухгалтерського обліку пройшла тривалий час становлення і сформувалась під впливом національних, економічних, політичних, культурних та інших особливостей розвитку країн світу. З часом в бухгалтерському обліку викристалізувалися ряд основних концептуальних положень та вимог, що є на сьогодні загальноприйнятими.

Розвиток ринкових відносин в Україні, інтеграція її в європейську і світову системи господарювання визначили стратегію реформування бухгалтерського обліку. Протягом 1990-2002 років загалом сформовано нормативну базу ведення бухгалтерського обліку в Україні. Важливим моментом при цьому є те, що у 1990 році облік отримав статус професії, яка потребує ліцензії, дотримання кодексу професійної етики, обов'язкового мінімуму кваліфікації та освіти.

Для ведення господарської діяльності кожне підприємство (установа, організація) повинно мати будівлі, машини, кошти та інші цінності, які в сукупності складають господарські засоби підприємства. Саме їх використання дозволяє підприємству реалізувати мету своєї діяльності – отримати прибуток. В бухгалтерському обліку господарські засоби класифікують: за складом і використанням; за джерелами формування (фінансування). Господарські засоби згруповані за складом і розміщенням формують активи підприємства і їх облік ведеться в активі балансу підприємства. Господарські засоби згруповані за джерелами їх утворення (фінансування) формують пасиви підприємства і їх облік ведеться в пасиві балансу підприємства. Баланс - одна з основних форм звітності підприємства (форма № 1). Аналіз балансу дозволяє власникам підприємства вчасно реагувати на зміну складу активів, джерел їх формування та, в кінцевому рахунку, підтримувати фінансову стійкість підприємства, його рентабельність.

До теми 3. МЕТОД БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС

При вивченні теми та підготовці до семінарського заняття особливу увагу зверніть на те, що метод бухгалтерського обліку складається з окремих специфічних методичних прийомів. До них належать: документування, інвентаризація, оцінювання, калькування, рахунки, подвійний запис, бухгалтерський баланс, бухгалтерська звітність. Методичні прийоми бухгалтерського обліку взаємопов'язані, доповнюють один одного і в сукупності становлять єдине ціле – метод бухгалтерського обліку. Уся сукупність методичних прийомів направлена на оперативне управління та контроль за здійсненням господарських операцій. Важливим методичним прийомом, що дає можливість мати точні дані про стан і наявність господарських засобів на підприємстві є бухгалтерський баланс. З 1 січня 2000 року в Україні введено в дію нову форму балансу підприємства, що відповідає міжнародним стандартам здійснення бухгалтерського обліку суб'єктами господарювання (Національний стандарт № 2.). За своєю формою – це таблиця, яка складається з двох частин. Одна частина – актив, друга – пасив. У активі відображені дані про наявність і стан господарських засобів підприємства за їх складом і призначенням. У пасиві – дані про види і розмір джерел формування господарських засобів. Зверніть увагу на те, що основною

властивістю бухгалтерського балансу є рівність двох його сторін активу і пасиву. Це основна вимога балансу, яка є об'єктивною.

До теми 4. СИСТЕМА РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА МЕТОД ПОДВІЙНОГО ЗАПISУ

При вивченні теми та підготовці до семінарського заняття слід визначитись з поняттям «рахунок», «Бухгалтерський рахунок». Бухгалтерські рахунки використовують для групування за певною системою фінансово-економічної інформації діяльності підприємства, для її відображення у бухгалтерському обліку, здійснення контролю за господарськими процесами, станом і рухом господарських засобів та джерел їх формування. За побудовою рахунки – це таблиці, які складаються з двох частин: дебету і кредиту. Зверніть увагу на те, що будь-яка господарська операція неодмінно записується на двох або більше рахунках по дебету і кредиту в рівновеликій сумі. В цьому і полягає суть подвійного запису, який дає змогу здійснювати контроль за наявністю, станом і використанням господарських засобів, джерел їх формування та розрахунками підприємств.

До теми 5 . ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВІ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Документація та інвентаризація – складові методу бухгалтерського обліку. Первинна документація є основою бухгалтерського обліку, тому необхідно особливо звернути увагу на вимоги щодо змісту й оформлення бухгалтерських документів. Первинні документи, для надання їм сили й доказовості, повинні мати обов'язкові реквізити (характеристики). До оформлення бухгалтерських документів пред'являють вимоги, які є обов'язковими. Перелік цих вимог необхідно знати і дотримуватись.

Для уточнення і коригування даних бухгалтерського обліку застосовують інвентаризацію. Остання є важливим засобом контролю за збереженням майна, дотримання фінансово-платіжної дисципліни.

11. Навчально-методичні матеріали для поточного, проміжного контролю та перелік питань підсумкового контролю.

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ

Технологія застосування різних форм контролю знань студентів передбачає проведення попереднього, поточного і підсумкового контролю знань студентів з дисципліни «Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу».

Попередній контроль знань студентів

Попередній контроль являє собою діагностику вхідного рівня знань студентів, який дає змогу визначити наявний рівень знань на початку вивчення дисципліни чи на початку вивчення конкретної теми. Формою попереднього контролю є вхідний контроль знань. Він проводиться на 1-му семінарському занятті з метою оцінки залишкових знань студентів, отриманих під час вивчення циклу дисциплін на попередніх курсах. Попередній контроль у вигляді перевірки і оцінки залишкових знань проводимо також через деякий час після підсумку змістового модуля на початку наступного семінарського заняття. Вхідний контроль знань проводиться у формі усного опитування або письмової роботи з визначення певних понять, категорій протягом 10 хвилин на початку заняття.

Вартість вхідного контролю знань студентів зараховується до оцінки за семінарське чи практичне заняття.

Поточний контроль знань студентів та розрахунок рейтингової оцінки за змістовний модуль

Поточний контроль знань є органічною частиною всього навчального процесу і слугує засобом виявлення ступеня сприйняття (засвоєння) навчального матеріалу з дисципліни «Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу».

Оцінювання знань студентів на основі даних поточного контролю знань відбувається:

1) за допомогою контролю активності роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни «Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу», включаючи відповіді на семінарських та практичних заняттях, написання та захист реферату, участь у науковій роботі факультету та написання наукової роботи, , підготовка доповідей, повідомлень та аналітичних матеріалів з основ фінансів та бухгалтерського обліку тощо;

2) через виконання завдань для самостійної роботи, включаючи ведення конспекту лекцій, ведення конспекту для підготовки до семінарських і

практичних занять, ведення словника термінів з основи фінансів та бухгалтерського обліку тощо;

3) через виконання трьох модульних контрольних робіт.

Поточний контроль на семінарських та практичних заняттях проводиться з метою виявлення готовності студентів до занять у таких формах:

- вибіркового усного опитування перед початком занять;
- фронтального стандартизованого усного опитування студентів за основними питаннями семінару;
- фронтальної перевірки виконання домашніх завдань;
- виклику до дошки окремих студентів для самостійного розв'язування практичних завдань чи ситуацій;
- бліц-опитування, що являє собою або суцільне опитування всіх присутніх студентів групи, або вибіркоче опитування частини студентів групи. Запитання з теми (кількох тем), яка готувалася на семінарське заняття, передбачають чітку коротку відповідь (наприклад, дати визначення поняттю «бухгалтерський баланс», «бухгалтерський рахунок» тощо). При бліц-опитуванні кожен студент має право відповісти лише один раз.

В ході семінарського заняття студент може отримати як позитивну оцінку (3-5 балів), так і негативну оцінку (2 бали).

В ході вивчення дисципліни студент має право підготувати і захистити один реферат на обрану ним особисто тему (відповідно переліку тем рефератів та доповідей). Реферат оцінюватиметься за 10 (5 балів за написання і 5 балів за презентацію і захист реферату) бальною шкалою і буде входити до підсумкової рейтингової оцінки за дисципліну як додатковий коефіцієнт.

Також студент має право підготувати та захистити наукову роботу по темі, обраній і затвердженій викладачем. Кращі наукові роботи будуть представлені на інститутських конференціях і подані до участі у конкурсі наукових робіт студентів НАВС, що проводиться навесні щорічно.

Самостійна робота студентів передбачає цілеспрямований пошук ефективних способів вивчення дисципліни «Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу», свідоме ставлення та послідовність в роботі, вміння використовувати наявну літературу і нормативну базу, планувати власну роботу. Самостійна робота передбачає виконання письмових завдань до кожного змістового модуля в окремому зошиті, які перевіряються під час написання модульних контрольних робіт.

Модульний контроль з дисципліни «Основи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу» у відповідності до робочої програми передбачає проведення 3 модульних контрольних робіт. Відмова від написання модульної роботи розцінюється як негативна відповідь (оцінка FX).

При виконанні модульних контрольних робіт оцінці підлягають знання та навички, яких набули студенти під час опанування певного модуля.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Фінанси як економічна та правова категорія.
2. Фінансова система країни: характеристика її сфер та ланок.
3. Фінанси господарюючих суб'єктів. Децентралізовані фонди.
4. Грошові фонди підприємств як основа їх функціонування.
5. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств.
6. Зміст фінансової діяльності та фінансової роботи підприємства.
7. Напрямки здійснення аналізу фінансових результатів підприємства.
8. Фінансовий механізм підприємства.
9. Фінансовий стан підприємства та мета його оцінки.
10. Основні завдання аналізу фінансового стану підприємства.
11. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства.
12. Показники фінансового стану підприємства.
13. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства.
14. Оцінка фінансової стійкості підприємства.
15. Рентабельність підприємства.
16. Основні завдання бухгалтерського обліку.
17. Предмет і об'єкт бухгалтерського обліку.
18. Метод бухгалтерського обліку.
19. Будова бухгалтерського балансу.
20. Типи господарських операцій та їх вплив на баланс.
21. Рахунки бухгалтерського обліку.
22. Контрольні значення подвійного запису.
23. Характеристика основних реквізитів бухгалтерських документів.
24. Сутність облікової реєстрації.
25. Форми бухгалтерського обліку.
26. Характеристика міжнародних організацій, що відають питаннями стандартизації бухгалтерського обліку і звітності.
27. Вимірники обліку.
28. Внутрішні користувачі облікової інформації. Призначення даного рівня облікової інформації.
29. Зовнішні користувачі облікової інформації. Призначення даного рівня облікової інформації.
30. Історичні аспекти розвитку бухгалтерського обліку.
31. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємства.
32. Закон України «І Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Характеристика основних положень.
33. Зміст "Положення (стандарту) бухгалтерського обліку", затвердженого Міністерством фінансів України. Програма реформування бухгалтерського обліку.
34. Управлінський (внутрішньогосподарський) облік.
35. Податковий облік: зміст та призначення.
36. Класифікація господарських засобів за їх складом і використанням.

37. Матеріальні та нематеріальні активи підприємства.
  38. Фінансові активи підприємства.
  39. Довго - та короткострокові фінансові інвестиції.
  40. Дебіторська та кредиторська заборгованість підприємства.
  41. Оборотні засоби (активи) підприємства.
  42. Склад необоротних господарських засобів (активів) підприємства.
  43. Ліквідні та неліквідні господарські засоби (активи) підприємства.
  44. Невиробничі засоби підприємства.
  45. Класифікація джерел формування господарських засобів підприємства.
  46. В
- ласний капітал підприємства: його складові та джерела формування (грошові фонди, резерви, нерозподілений прибуток).
47. Залучені джерела формування господарських засобів підприємства.
  48. Документування як методичний прийом бухгалтерського обліку.
  49. Бухгалтерський документ: ознаки їх класифікації.
  50. К
- ласифікація бухгалтерських документів за їх призначенням та змістом.
51. Класифікація бухгалтерських документів за способом оформлення, місцем та порядком складання.
  52. Обов'язкові реквізити бухгалтерських документів.
  53. Вимоги до оформлення бухгалтерських документів.
  54. Етапи оброблення первинних бухгалтерських документів.
  55. Порядок збереження первинних бухгалтерських документів.
  56. Інвентаризація: види інвентаризації.
  57. Випадки обов'язкового проведення інвентаризації. Порядок проведення інвентаризації.
  58. Розділи активу бухгалтерського балансу, їх характеристика.
  59. Розділи пасиву бухгалтерського балансу, їх характеристика.
  60. Класифікація рахунків за економічним змістом.
  61. Класифікація рахунків за призначенням та структурою.
  62. Побудова плану рахунків бухгалтерського обліку.
  63. Витрати підприємства: їх класифікація та облік.
  64. Показник собівартості продукції. Види собівартості.

12.Список рекомендованої літератури для вивчення навчальної дисципліни

- 1.Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Затверджено наказом № 88 Міністерства фінансів України від 29 травня 1995 року // Галицькі контракти. - 1997. -№ 23 - 24.
- 2.Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні: Затверджено постановою № 250 Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1993 року // Галицькі контракти. - 1997. - № 23 - 24.
- 3.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": Затверджено наказом № 87 Міністерства фінансів від 31 березня 1999 року // Бухгалтерія. - 2001. - № 5.
- 4.Податковий кодекс України від 2.12. 2010 року, № 2755- У1.
- 5.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 2 "Баланс": Затверджено наказом № 87 Міністерства фінансів від 31 березня 1999 року // Бухгалтерія. - 2001. - № 5.
- 6.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 3 "Звіт про фінансові результати": Затверджено наказом № 87 Міністерства фінансів від 31 березня 1999 року // Бухгалтерія. - 2001. - № 5.
- 7.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 5 "Звіт про власний капіталі": Затверджено наказом № 87 Міністерства фінансів від 31 березня 1999 року // Бухгалтерія. - 2001. - № 5.
- 8.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 "Основні засоби": Затверджено наказом № 92 Міністерства фінансів від 27 квітня 2000 року // Податки та бухгалтерський облік.. - 2000. - № 35.
- 9.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 8 "Нематеріальні активи": Затверджено наказом № 242 Міністерства фінансів від 18 жовтня 1999 року // Все про бухгалтерський облік: Збірник нормативних документів. - 2000. - № 1.
- 10.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 "Запаси": Затверджено наказом № 246 Міністерства фінансів від 20 жовтня 1999 року // Податки та бухгалтерський облік.-2000.-№9.
- 11.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 "Дебіторська заборгованість": Затверджено наказом № 237 Міністерства фінансів від 8 жовтня 1999 року // Бухгалтерія. - 2001. - № 5.
- 12.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 11 "Зобов'язання": Затверджено наказом № 20 Міністерства фінансів від 31 січня 2000 року // Бухгалтерія. - 2001. - № 5.
- 13.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 12 "Фінансові

- інвестиції": Затверджено наказом № 91 Міністерства фінансів від 26 квітня 2000 року // Бухгалтерія. - 2001. - № 5.
14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15 "Дохід": Затверджено наказом № 290 Міністерства фінансів від 29 листопада 1999 року // Бухгалтерія. - 2001. № 5.
15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 «Витрати»; Затверджено наказом № 318 Міністерства фінансів від 31 грудня 1999 року // Податки та бухгалтерський облік. – 2000. - № 7.
16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 21 «Вплив змін валютних курсів»: Затверджено наказом № 193 Міністерства фінансів від 10 серпня 2000 року // Бухгалтерія. – 2000. - № 5.
17. ціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464 – У1.
18. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 11 травня 2000 року, № 1707 – Ш // Бухгалтерія. – 2001. - № 5
19. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Затверджене наказом № 291 Міністерства фінансів України від 30 листопада 1998 року.
20. Альбом унифицированных форм первичной учетной документации по учету кассовых операций и результатов инвентаризации. – 2-е изд., актуализ. – М.: Дело и Сервис, 2006.
21. Антошкіна Л.І., Вороновська О.В. та ін.. Словник-довідник бухгалтера: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. – Донецьк : Юго-Восток, 2005.
22. Апель А.Л. Справочник юриста по бухгалтерскому учету и налогообложению. – Спб.; Минск: Питер, 2006.
23. Білуха М.Т., Дмитренко М.Г. та ін.. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит: Підручник для студ. вищ. навч. закл. – 2 вид., перероб. і доп. – К.: Українська академія оригінальних ідей, 2006.
24. Бухгалтерський облік: аудит: Навч.-метод. посіб. / Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя - Ніжин: НДУ, 2006.
25. Бухгалтерський облік у документах: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.. – К.: Пектораль, 2005.
26. Василик О.Д. Теорія фінансів. Підручник.- К.: Видавництво НІОС, 2000.
27. Грабова Н.Н., Добровский В.Н. Бухгалтерский учет в производственных и торговых предприятиях.: Учеб. пособие для студентов вузов / Под ред. Н.В. Кужельного. – К.: А.С.К., 2002. – 624 с.
28. Должанський М.І., Должанський А.М. Бухгалтерський облік в Україні з використанням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: Навчальний посібник. – Львівський банківський інститут ,НБУ, 2003. – 494 с.
29. Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377 с.
30. Загородній А.Г., Партин Г.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – Л.: ЛБІ НБУ, 2003.
31. Ловінська Л.Г., Олійник Я.В., Галат Л.О. Бухгалтерський облік для економістів та правознавців у схемах та таблицях: Навч. посібник /

- Київський національний економічний університет. – К.: КНЕУ, 2006.
32. Любушин Н. Анализ финансово – экономической деятельности предприятия. – М.: ЮНИТИ- Дана, 2000.
33. Остап'юк М.Я., Лучко М.Р., Даньків І.Я. Історія бухгалтерського обліку: Навч. посіб. - К.: Знання, 2005. - 276 с.
34. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Бухгалтерський облік»./ Укл.: О.Г.Варенич, А.П.Шаповалова, О.В.Сопко, О.В.Лисенко, 2003.
35. Сахарцева І.І., Романенко Т.П. Бухгалтерский учет в бюджетных учреждениях и организациях (учебное пособие) - К.: "Кондор". - 2003. - 328 с.
36. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М.Поддєрьогін. К.: КНЕУ, 2000 - 460 с.
37. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2003.
38. Чебанова Н.В., Василенко Ю.А. Бухгалтерський фінансовий облік: Навч. посібник.- К.: Видавничий центр "Академія" 2002. - 672 с.
39. Останкова Л. А. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л. А. Останкова. - К. : Центр учбової літератури, 2011. - 252 с.
40. Організація і методика економічного аналізу : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. Д. Косова [та ін.] ; Мін. освіти і науки України, Донецький національний ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. - К. : Центр учбової літератури, 2012. - 527 с.
41. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І. В. Жолнер ; Мін. освіти і науки, молоді та спорту України, Національний університет харчових технологій. - К. : Центр учбової літератури, 2012. - 364 с.
42. Національна економіка : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В. І. Мельникова [та ін.] ; Мін. освіти і науки, молоді та спорту України, Національний аерокосмічний університет ім. Н.Е.Жуковського. - 2-ге вид., перероб. та доп. - К. : Центр учбової літератури, 2012. - 247 с.
43. Несинова С. В. Господарське право України : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С. В. Несинова, В. С. Воронко, Т. С. Чебикіна ; ред. С. В. Несинова ; Дніпропетровський ун-т економіки та права ім. А. Нобеля. - К. : Центр учбової літератури, 2012. - 564 с.
44. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 268 с.

Періодичні видання.

1. Газета «Все про бухгалтерський облік» 2008-2009 роки.
2. Журнал «Бухгалтер» № 1-10 2009 р.
3. Газета «Баланс» 2009р.

Інтернет-ресурси

1. www.ac-rada.gov.ua - Офіційний сайт Рахункової палати України.
2. www.kmu.gov.ua - Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
3. www.mfu.gov.ua - Офіційний сайт Міністерства фінансів України.
4. www.nbu.gov.ua - Офіційний сайт Національного банку України.
5. www.pravoznavec.com.ua - Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".
6. www.rada.gov.ua - Офіційний сайт Верховної Ради України.
7. www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog.htm - Каталог корпоративної колекції перекладів нормативно-правових актів зарубіжних країн (за бібліотечно-бібліографічним класифікатором).
8. www.sta.gov.ua - Офіційний сайт Державної податкової служби України.
9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України.